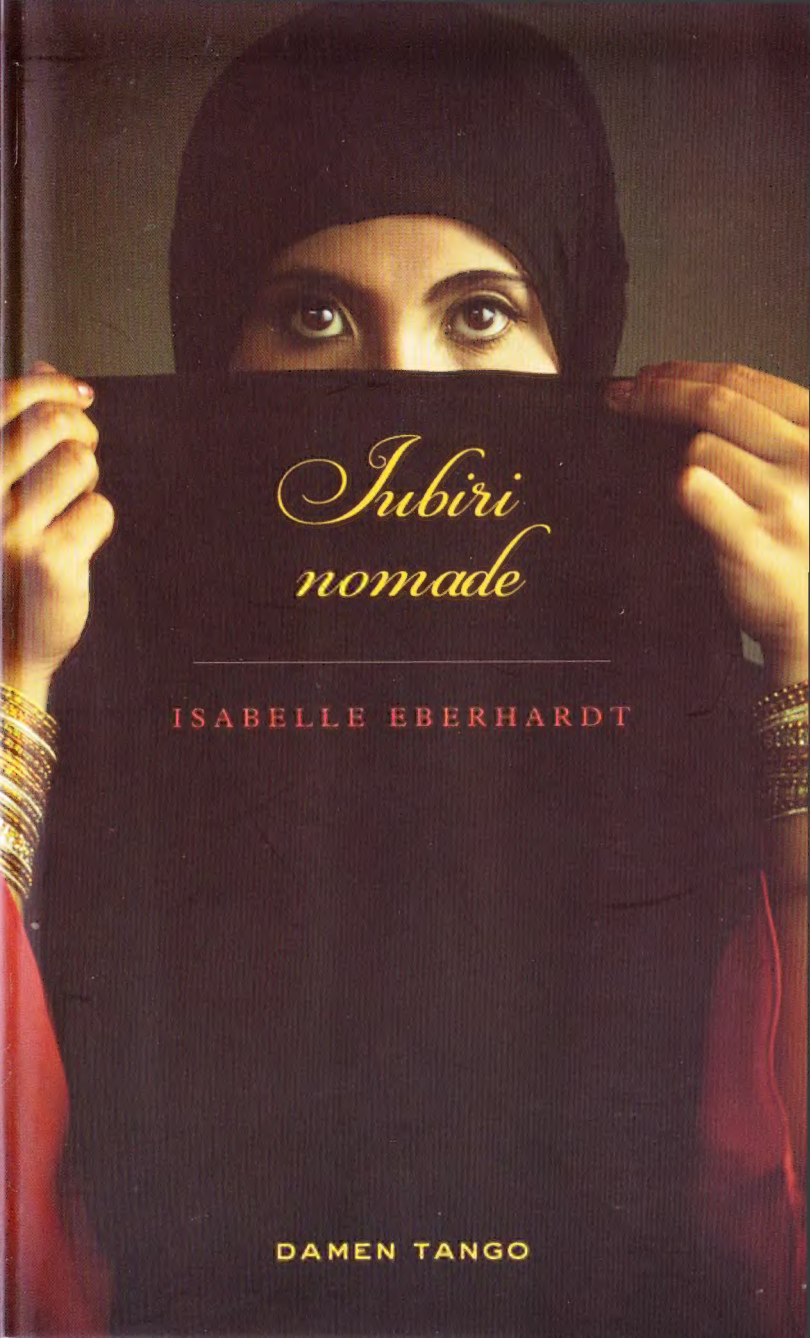
Jubiri
nomade
ISABELLE EBERHARDT
DAMEN TANGO

DAMEN TANGO

romane cu dragoste

ISABELLE EBERHARDT s-a născut pe 17 februarie 1877 la Geneva. Este fiica ilegitimă a unei nemţoaice refugiate din Rusia, Nathalie de Moerder (născută Eberhardt), căsătorită cu generalul Pavel de Moeder, şi a lui Alexandr Trofimovski, născut în Armenia, fost preot, convertit la islam. Împreună cu mama sa se stabileşte la Annaba (Bône, în timpul ocupaţiei franceze) în 1897, unde cele două anunţă oficial că sunt adepte ale religiei islamice. Ele iau parte, alături de băştinaşi, la lupta violentă împotriva puterii coloniale franceze. Decid să trăiască asemenea musulmanilor şi se mută la Batna în 1899, în cartierul Zala, unde casa lor există şi azi, dar este doar o ruină. După moartea mamei, Isabelle duce mai multe luni o viaţă nomadă şi îl întâlneşte pe Slimane Ehnni, musulman de naţionalitate franceză, subofiţer la spahii, bănuit de spionaj. În ianuarie 1901, în timp ce trece prin satul Behima (azi Hassani Abdelkrim), ea este victima unei tentative de asasinat. În acelaşi an, se căsătoreşte cu Slimane şi obţine naţionalitatea franceză.
Căsătoria îi permite să se întoarcă în Algeria, unde colaborează la ziarul *Akhbar*. Este trimisă ca reporter de război la Aïn Sefra. Îl întâlneşte pe Maxime Noiré, pictor orientalist, iar în noiembrie 1903, la Beni Ounif, face cunoştinţă cu generalul Lyautey, care apreciază felul în care scriitoarea înţelege Africa şi simţul libertăţii.
Pe 21 octombrie 1904, la Aïn Sefra, uedul se transformă într-un torent năvalnic şi oraşul este aproape înghiţit de ape. Slimane este găsit teafăr, dar Isabelle piere în casa prăbuşită. Trupul ei odihneşte în micul cimitir musulman Sidi Boudjemaâ de la Aïn Sefra.
Scrierile sale au fost publicate după moartea autoarei şi prezintă realitatea cotidiană a societăţii algeriene din vremea colonizării franceze. Carnetele ei de călătorie şi însemnările zilnice adună impresii din perioada nomadă petrecută în Sahara.
Dintre volumele publicate, amintim: *Sud Oranais*, 1905, *Mes Journaliers*, 1923, *Contes et paysages*, 1925 etc.

Iubiri nomade

ISABELLE EBERHARDT

Traducere din limba franceză
ANA ANTONESCU

NEMIRA

Coperta: Gabi DUMITRU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
EBERHARDT, ISABELLE
Iubiri nomade / Isabelle Eberhardt ; trad.: Ana Antonescu. - Bucureşti: Nemira Publishing House, 2012
ISBN 978-606-579-392-7

I. Antonescu, Ana (trad.)

821.133.1-32=135.1

Isabelle Eberhardt
AMOURS NOMADES
© Nemira, 2012

Redactor: Oana IONAŞCU
Tehnoredactor: Alexandru CSUKOR

Tiparul executat de Gutenberg S.A.

Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-392-7

NOTA TRADUCĂTORULUI

Denumirile geografice, ca și cele ale triburilor, au fost lăsate în transcrierea franceză a numelor arabe, așa cum apar ele și astăzi, Algeria fiind fostă colonie franceză.

PORTRETUL FEMEII

DIN OULED NAÏL

În toate vitrinele fotografilor este expus privirilor curioase ale străinilor portretul unei femei din Sud, purtând un costum bizar, cu chipul impresionant al unui idol din străvechiul Orient sau al unei arătări... Chip de pasăre de pradă cu ochi misterioși. Câte reverii unice și poate, în câteva suflete cu afinități comune, câte intuiri ale Sudului trist și strălucitor a evocat portretul „femeii din Ouled Naïl" trecătorilor care l-au contemplat, pe care efigia sa i-a tulburat?

Dar cine îi știe povestea, cine ar putea să presupună că, în viața necunoscută a acestei femei, atât de apropiată și atât de îndepărtată totodată, a avut loc o adevărată dramă, că ochii ei umbriți, că buzele ei arcuite au surâs fantomei fericirii?

Înainte de toate, denumirea de „femeia din Ouled Naïl", pusă portretului lui Ashura ben Said, este înșelătoare: Ashura, care încă trăiește, fără îndoială,

în vreun *gurbi*[1] beduin uitat de lume, provine din *chaoui,* populație sălbatică din munții Aurès.

Povestea sa, agitată și tristă, este unul dintre acele poeme de iubire arabă, care se desfășoară în străvechiul decor al obiceiurilor înrădăcinate și care n-au alți rapsozi decât pe ciobanii și pe conducătorii de cămile, care improvizează, cu o artă întru totul intuitivă și fără artificii, balade lungi și monotone ca drumurile prin deșert, despre iubirile celor din neamul lor, despre sacrificii, răzbunări, *nefra*[2] și *razzia*[3].

Fiică de tăietor de lemne, Ashura se lăsase purtată multă vreme de visul ce nu încape în cuvinte al trăirii lăuntrice în fața zărilor largi și albastre ale munților și ale pădurilor întunecoase de cedri. Apoi, măritată prea devreme, fusese dusă de soțul ei în tristul și banalul Batna, oraș de cazărmi și cocioabe, fără trecut și fără istorie. Stând închisă în casă, pradă plictiselii împovărătoare a unei existențe pentru care nu fusese făcută, Ashura cunoscuse toate chinurile nevoii neostoite de libertate. Alungată în scurt timp, se stabilise într-unul dintre bordeiele dărăpănate din Village Nègre, o dependință indispensabilă a cazărmilor garnizoanei.

Acolo ieșise la iveală firea ei ciudată. Taciturnă și disprețuitoare față de cei asemenea ei și față de clienții în vestă sau pantaloni roșii, era generoasă cu

---

[1] Colibă din pământ și trestie, în care locuiau cei săraci.

[2] „Luptă", „bătălie".

[3] Atac, incursiune rapidă într-un teritoriu străin pentru a prădui.

sărmanii și infirmii.

Ca și ceilalți de altfel, se îmbăta cu absint și petrecea ore întregi așteptând pe pragul porții, cu țigara în gură, cu mâinile încrucișate pe genunchiul ridicat. Își păstra însă mereu aerul trist și grav, care se potrivea atât de bine cu frumusețea ei întunecată, iar în ochii ei care priveau în depărtare, în lipsa gândurilor, ardea flacăra pasiunii.

Într-o zi, fiul unei ilustre familii, Si Mohammed el Arbi, al cărui tată deținea un *aghalik*[1] în Sud, a remarcat-o pe Ashura și s-a îndrăgostit de ea. Îndrăzneț și frumos, capabil de pasiuni violente, tânărul prinț a întruchipat bucuria femeii *chaoui,* singura fericire care i-a fost dată: aspră și amestecată cu suferință. Gelos, rănit în orgoliul propriu de promiscuitățile abjecte, Si Mohammed el Arbi suferea să o vadă pe Ashura în Village Nègre, la cheremul soldaților. Dar ca s-o scoată de acolo s-ar fi iscat un scandal și tânărul prinț se temea de mânia paternă...

Așa cum se întâmplă cu toate ființele atunci când se îndrăgostesc, Ashura s-a simțit renăscând. I se părea că nu văzuse niciodată soarele aurind creasta azurie a munților și lumina jucându-se capricios prin arborii stufoși de pe înălțimi. Pentru că bucuria era în ea însăși, Ashura o simțea cum se ridică din pământ, lăsându-se să mustească într-o iubire eternă.

Ca toate fiicele rasei sale, Ashura considera că a-și vinde trupul era singura chezășie posibilă de eliberare

---

[1] District condus de un agă, superior caidului.

a femeilor. Ea refuza izolarea impusă de căsătorie şi voia să trăiască la lumina zilei, fără să-i fie deloc ruşine de ce era. I se părea îndreptăţit ca lucrurile să stea astfel, ceea ce nu întina iubirea ei pentru cel ales, deoarece nu-i trecuse chiar niciodată prin cap să asimileze extazele lor de nespus cu ceea ce ea numea, folosind un cuvânt în jargon[1] şi cinic, *coummerce.*

Ashura l-a iubit pe Si Mohammed el Arbi. Pentru el, ea a ştiut să descopere comori de o delicateţe cu o savoare puţin sălbatică.

Nimeni nu a dormit vreodată pe salteaua de lână albă rezervată prinţului şi niciun altul nu şi-a pus capul pe perna brodată destinată numai lui Si Mohammed el Arbi... Când trebuia să vină, Ashura cumpăra de la grădinarii *rumi*[2] un braţ de flori mirositoare şi le împrăştia pe cearşafuri, pe pat, în toată odaia ei modestă, în care nu rămânea nimic din decorul obişnuit al orgiilor forţate... Cocioaba care adăpostea de obicei atâtea beţii brutale şi destrăbălări banale devenea un delicios, misterios iatac al iubirii.

Poruncitoare, capricioasă şi dură faţă de bărbaţi, Ashura era, faţă de prinţ, blândă şi supusă, fără să dea dovadă însă de pasivitate. Era fericită să-l servească, să se umilească în faţa său, iar felul lui de a se purta

---

[1] În original *sabir,* cuvânt care desemnează în franceză un jargon amestecat din limbile italiană, spaniolă şi arabă, folosit mai ales în Orient şi în Algeria (n. tr.).

[2] Termen care îi desemna iniţial pe romani, apoi, prin extensie, pe francezi şi pe europeni, în general.

ca un stăpân foarte despotic îi plăcea. Numai gelozia celui iubit o făcea uneori să sufere crunt. Cerințele pe care le presupunea condiția Ashurei răneau într-o oarecare măsură delicatețea înnăscută a prințului, dar el voia mult, străduindu-se din răsputeri să le accepte, ca să nu se revolte pe față împotriva obiceiurilor, afișând o legătură aproape conjugală. *Iubirea* celorlalți, *sinceritatea* Ashurei în relațiile cu necunoscuții care veneau când stăpânul era absent îl făceau să se teamă pe prinț și însuși faptul de a și le imagina îi stârnea crize de mânie de o violență teribilă. Era stăpânit de neîncrederea rasei sale și îl chinuia îndoiala.

Într-o zi, semne vagi l-au făcut să creadă că era trădat. Furia lui, sporită de o durere sinceră, a fost teribilă. A lovit-o pe Ashura și a plecat, fără să-și ia rămas-bun sau să-și ceară iertare.

Si Mohammed el Arbi locuia într-un *bordj*[1] singuratic în munți, departe de oraș. Ashura a pornit pe jos, singură în noaptea înghețată de iarnă, ca să-l implore să o ierte. Dimineața, au găsit-o în fața porții fermei, doborâtă în zăpadă. Emoționat, Si Mohammed el Arbi a iertat-o.

Aprigă când venea vorba de câștig și lacomă față de ceilalți, Ashura era foarte dezinteresată în privința prințului; prefera să fie cu el decât să primească orice alt dar.

Într-o zi, tatăl tânărului prinț a aflat că se vorbea de relația pe care fiul său o avea cu o femeie din sat.

---

[1] Fermă fortificată.

Ca urmare, acesta a venit la Batna și, fără să spună un cuvânt lui Si Mohammed el Arbi, a obținut expulzarea imediată a Ashurei.

Înlăcrimată, ea s-a refugiat într-una din micile cocioabe de pe străzile celor din tribul Ouled Naïl, în toropeala caldă și mirositoare din Biskra.

În ciuda voinței tatălui său, Si Mohammed el Arbi a profitat de toate ocaziile ca să dea o fugă să-și revadă iubita. Și cum ei suferiseră unul pentru altul, dragostea lor devenise mai bună și mai umană.

În orele apăsătoare ale siestei, sprijinindu-se în coate pe salteaua ei, Ashura se pierdea în contemplarea trăsăturilor adorate ale prințului, reproduse într-o fotografie învechită, pe care o acoperea cu sărutări... Așa aștepta clipele binecuvântate când el venea lângă ea și în care dădeau uitării dureroasa despărțire.

Dar fericirea Ashurei nu a durat multă vreme. Si Mohammed el Arbi a fost chemat să ia în primire o provincie bogată din Sud, devenind caid, și a plecat jurându-i iubitei că o va aduce la Touggourt, ca să fie mai aproape de el.

Ashura aștepta răbdătoare. Scrisorile caidului erau singura consolare, dar în curând ele au devenit din ce în ce mai rare. În provincia aceea, în viața sa nouă și diferită de cea dinainte, în care nu făcuse altceva decât să lenevească și să viseze, Si Mohammed el Arbi se lăsase amețit de alte bețiii și vrăjit de alți ochi. Și a venit și ziua în care caidul nu i-a mai scris... Pentru el, viața abia începea. Pentru Ashura însă, viața tocmai se încheia.

Ceva se stinsese în ea din ziua în care dobândise certitudinea că Si Mohammed el Arbi nu o mai iubea. Și odată cu lumina aceea care murise, sufletul Ashurei se cufundase în întuneric. Nepăsătoare din acel moment și posomorâtă, Ashura începuse să bea, ca să uite. Apoi s-a întors la Batna, atrasă fără îndoială de amintiri dragi. Acolo, în bordelurile satului, a cunoscut un *spahi*[1] care s-a îndrăgostit de ea și pe care l-a subjugat fără să simtă ceva pentru el. Și atunci când *spahi* s-a eliberat din armată, ea și-a vândut o parte din bijuterii și nu le-a păstrat decât pe cele dăruite de prinț. Și-a dat o parte din bani pelerinilor săraci care plecau la Mecca și s-a căsătorit cu El Abadi, care, iubitor de jocuri și beţiv cum era, nu a putut să stea prea mult în civilie și s-a reîntors în armată.

Ashura a intrat în umbra și izolarea căminului musulman, ducând de atunci înainte o viață exemplară și liniștită.

S-a refugiat acolo ca să se gândească în toată libertatea la Si Mohammed el Arbi, frumosul prinț care o uitase de multă vreme și pe care ea l-a iubit mereu.

---

[1] Soldat algerian servind în armata franceză din Algeria.

ROMANUL UNUI *TURCO*[1]

În Tunis, în umbra vechii *djemaa*[2] Zitouna, sub bolțile invadate de o penumbră albăstruie, brăzdate de spărturi prin care se revarsă neașteptate raze de lumină clară și vie, este un loc privilegiat, în care domnește o liniște discretă, parcă asuprită de învecinarea cu moscheea, ea însăși de mărimea unui orășel.

De fiecare parte a acestei alei, ai cărei stâlpi verzi și roșii sunt copacii nemișcați, în prăvălii deloc spațioase, asemenea dulapurilor sau alveolelor, împodobite cu lumânări lungi de ceară, cu sticluțe atent finisate, bărbați stau așezați la tejgheaua înaltă. Poartă veșminte de mătase sau de postav fin, în nuanțe șterse, de o infinită delicatețe: roz fanat catifelat, albastru-gri argintat, verde Nil, portocaliu auriu... Chipurile lor, cu trăsături regulate și distinse, rafinate de secole de viață

---

[1] Trăgător din armata franceză din Africa.

[2] „Moschee".

discretă şi trândavă, au o paloare ca de ceară şi o expresie plină de eleganţă.

Mulţi dintre ei sunt fii de familii ilustre şi foarte bogate, care se află acolo ca să nu lenevească şi ca să aibă un loc de întâlnire departe de cafenelele unde se destinde plebea.

Era bazarul de parfumuri, sukul el Attarine. Prăvălia lui Si Allela ben Hassene era una dintre cele mai frumos decorate, de un gust distins şi fin.

Si Allela este fiul unui doctor în Drept, imam la *djemaa* Zitouna, provenind dintr-o familie străveche şi foarte importantă din Tlemcen, refugiată în Tunisia după cucerire. Tânărul, după ce îşi terminase studiile musulmane, se căsătorise cu o fată cu o ascendenţă la fel de ilustră cu a sa, iar tatăl lui îi dăruise prăvălia ca să-şi petreacă orele lungi ale vieţii aristocratice şi monotone.

Si Allela nu semăna totuşi cu foştii colegi de studiu. Evita să-i frecventeze, nu îi iniţia în plăcerile sale, care nu suferiseră nicio schimbare în urma căsătoriei. Prefera tovărăşia spirituală a vechilor poeţi arabi, apropiindu-se doar de manifestările cele mai pure şi mai frumoase ale individualităţilor lor îndepărtate.

Iar ceilalţi tineri mauri îl ocoleau, considerându-l orgolios şi disprețuitor.

Si Allela se plictisea prins în monotonia cotidiană. Ştia să gândească, pentru că inteligenţa lui era vie şi se ascuţise şi mai mult în urma studiilor anevoioase şi obositoare de exegeză, de poetică şi de jurisprudenţă. Iar conştientizarea fiecărui lucru în parte îi sporea

plictisul. Nimic nou nu apărea în calea curiozității și entuziasmului celor douăzeci și cinci de ani ai săi.

Într-o zi la fel ca atâtea altele, Si Allela stătea așezat în prăvălia sa, cu coatele pe o pernă și răsfoind distrat o carte veche, îngălbenită, opera unui poet egiptean care a legat ideea de moarte cu aceea de iubire. Poate pentru a o suta oară, Si Allela o recitea. În fața lui, într-un bol mic, pictat cu steluțe albastre și aurii, o floare mare de magnolie, albicioasă între cele patru frunze lucioase și întunecate, răspândea senzualitatea parfumului său, ca un suflet pasiunea, iar ochii lui Si Allela, părăsind paginile învechite ale poemului, se opreau pe albeața aceea caldă de carne-n nemișcare.

La poarta sukului, s-a oprit o mașină din care au coborât două femei purtând văluri după moda algeriană. Erau acoperite cu *ferrashia*[1] albe, iar vălul, și el alb, lăsa să li se vadă ochii. Lent, legănându-și ritmic șoldurile, ele au intrat în umbra înmiresmată și au mers pe alee. Prima femeie, pe care o bănuiai tânără și zveltă, era înaltă. Își ținea capul sus și se uita cu o îndrăzneală liniștită. Doar privirea îi era vizibilă, grea și fascinantă prin splendoarea ochilor ei, aureolați de toată albeața veșmintelor care îi înconjura.

Cea care o urma, aproape respectuoasă, era bătrână și trecută.

În fața prăvăliei lui Si Allela, străinele s-au oprit și au început, cu un accent gângurit, o discuție răutăcioasă,

---

[1] „Pânză", „stofă".

plină de subînțelesuri și împunsături tăioase, a cărei finețe a fost pe placul lui Si Allela.

– De unde ești? a întrebat el.

– De departe, din Vest. Tunisul e frumos, oamenii sunt politicoși, mai ales vânzătorii de parfum din suk. Și nu-mi pare rău că am venit.

Apoi, cu o privire lungă devenită dintr-odată serioasă și plină de promisiuni, femeia a făcut o grămăjoară din obiectele alese și a zis:

– Adu-mi-le în seara asta, lângă fântâna Halfaouine, la Khadija din Constantine[1].

Si Allela a zâmbit și, încetișor, a respins mâna întinsă, în care se găsea un ban de aur...

Algeriencele au plecat, iar ceilalți negustori șușoteau și surâdeau, răutăcioși.

Si Allela a comparat culoarea frunții pure întrevăzute sub văl cu carnația florii care se deschidea încetul cu încetul la căldură. Și spiritul i-a fost cutremurat de o tulburare venită din străfundul inconștient al simțurilor sale.

Din minaretul împodobit cu faianță verde, vocea de vis a muezinului chema la *asr* (rugăciunea de după-amiază) și băieți au venit atunci să-i înlocuiască pe negustori, care, într-un grup tăcut, au intrat în moschee.

Si Allela, credincios sincer, și-a simțit inima nepotolită și mintea distrată. L-a invocat pe Dumnezeu, dar liniștea nu a pogorât și gândurile profane îl tulburau.

---

[1] Astăzi Qacentina, la sud de Skikda.

A ieşit nemulţumit de el însuşi şi întristat. „Cine-i ea? E doar o fată drăguţă? Şi de ce tulburarea asta? Ca şi cum aş redeveni copil, ca şi cum nu aş şti foarte bine că e vorba mereu de acelaşi lucru!“

Se dispreţuia pentru slăbiciunea lui. Dar bucuria neprevăzutului, deşi destul de banală, a fost mai puternică decât gândurile inspirate de o experienţă timpurie. Şi a fost surprins să constate că aştepta înnoptarea cu nerăbdare.

Într-un perete vechi şi alb, care se dărâma de cât de dărăpănat era şi pe care crescuseră plante căţărătoare, era întredeschisă o uşă şi o negresă micuţă, aşezată pe prag, veghea intrarea, surâzând mereu cu smalţul alb al dinţilor.

Si Allela a intrat şi poarta s-a închis greoi în urma lui. Curtea era spaţioasă. O fântână susura în mijloc, între patru portocali cu trunchiuri răsucite. O scară de faianţă albastră ducea la galeria cu arcade ascuţite de la primul etaj şi cerul trandafiriu aşternea deasupra întregului loc un întins văl transparent.

La etaj, pe saltele acoperite cu carpete, era aşezată algerianca. Purta costumul din Bône[1], rochie fără mâneci, din mătase, strânsă la mijloc cu un şal, cămaşa cu mâneci largi, stil pagodă, brodate cu fire strălucitoare, şi avea o coafură înaltă, înfăşurată într-un şal cu franjuri.

---

[1] Actualmente oraşul Annaba din Algeria, în apropierea frontierei cu Tunisia.

Faţa îi era un oval perfect, de o albeaţă lăptoasă, cu trăsături fine, fără să fie copilăroase. Dar, pentru Si Allela, întreaga ei frumuseţe i se concentra în ochii care, de curând, luminaseră cu o splendoare necunoscută umbra albăstruie a sukului moleşitor.

Amabilă şi surâzătoare, ea l-a invitat pe Si Allela să se aşeze lângă ea, iar cealaltă femeie, momâia bătrână şi ridată, l-a servit cu cafea parfumată cu esenţă de trandafir.

După câteva politeţuri minuţioase şi întrebări despre viaţa lor, femeia din Bône i-a zis:

– Plictiseala m-a alungat din ţara mea şi m-a îndemnat să călătoresc ca un bărbat. Mi s-a spus că femeile din Tunis sunt frumoase. Că sunt asemenea prafului de aur răspândit pe mătase. E adevărat?

Si Allela, surâzător, s-a apropiat de ea şi, dintr-o suflare, ca şi cum s-ar fi temut să fie auzit, a murmurat:

– Când trandafirul înfloreşte în grădină, celelalte flori pălesc. Când răsare luna, stelele devin şterse. Când apare Melika, fiicele sultanului lasă ochii în jos şi roşesc.

Si Allela îi vorbise în versuri, într-o arabă veche şi savantă, şi totuşi Melika înţelesese şi surâsul ei exprima bucuria.

Si Allela era satisfăcut de graţia şi felul rezervat de a fi al Melikăi, care dădeau o savoare cu totul specială conversaţiei lor prelungite, asemenea unei delicioase torturi, în semiîntunericul trandafiriu al amurgului blând.

Într-o odaie ai cărei pereți erau împodobiți cu faianță și a cărei ușă era acoperită cu o draperie ușoară, Si Allela a gustat o beție necunoscută, în care intensitate nemaiîntâlnită a simțirii, în ritm urcător, a atins apoteoza.

La trezire, când lumina veselă a dimineții a pătruns în umbra lină, Si Allela și-a dat seama foarte clar că devenise un altul. Plictiseala dispăruse și își simțea inima plină de o fierbințeala neștiută, care-i cuprindea spiritul, cu bucurie, fără vreun motiv aparent.

A ieșit. Pe străzi, razele încă piezișe ale soarelui scoteau în evidență relieful caselor vechi pe un fundal de umbră albăstrie. Aerul era ușor și o prospețime delicioasă emana un parfum de nedefinit, dătător de viață tânără și putere.

Si Allela privea Tunisul unde se născuse cu uimirea unui străin. Cum de nu-l văzuse niciodată atât de frumos și de plăcut în calea privirii? De ce ziua care urma iubirii nu îi aducea remușcarea întunecată, oboseala enervată a tuturor celorlalți și care, adesea, îl făcuse să ezite când venea vorba de femei?

Dar la intrarea în suk, s-a oprit încremenit. A fost cuprins de o tristețe sumbră, de o furie surdă, de nerăbdare la gândul că era nevoit să-și petreacă încă o zi în prăvălia aceea, departe de Melika. Și, cu toate acestea, trebuia să se supună. Viața musulmană este astfel alcătuită, în întregime din discreție, din mister, din respect față de obiceiurile străvechi și mai ales din supunere patriarhală.

Iar Si Allela, mai închis în el însuşi, mai tăcut ca niciodată, şi-a petrecut orele lungi retrăind în gând gesturile şi cuvintele nopţii, cu tresăriri stârnite de rememorări, care îi făceau carnea să se înfioare până în adânc.

Melika, fiica unei sărmane creaturi decrepite şi uscate, lăsată de când era mititică la mila soldaţilor trăgători sau purtători de stindard, crescuse pe străzile murdare, hrănită din resturile de la cazarmă de bărbaţii în haine albastre, care îi aruncau pe fereastră bucăţi de pâine. Cerşise, purtase tăvi grele cu cuşcuş, care-i dădeau peste cap încheieturile slabe, pentru a le servi masa muncitorilor. Când ajunsese la vârsta măritişului, un soldat, apoi alţii au dat în schimbul frumuseţii şi graţiei ei nefericitele monede ale mizeriei, câştigate cu greu sub *berdha*[1]. Apoi o remarcase un *taleb*[2], care, *bash adel*[3] la *mahakma*[4], împărţea dreptatea musulmană.

Inteligent şi ferit de vulgaritate prin caracterul său, Si Ziane culesese floarea pângărită de pe marginea gropii mizere şi o replantase, ca s-o vadă înflorind numai sub ochii săi, în liniştea şi misterul unei căsuţe

---

[1] Un soi de şa pe care stă încărcătura pe catâri; nume dat raniţei de soldaţii trăgători indigeni din Algeria.

[2] Om învăţat.

[3] Păzitor al Justiţiei musulmane.

[4] Sediu al tribunalului musulman, autoritate locală în perioada aceea.

vechi, situate foarte sus, lângă zidurile de apărare construite de genovezi. O așezase acolo singură, sub supravegherea Teburei, o fostă curtezană, acum bătrână, foarte blândă și bună, deși de o maliţiozitate ascuţită și guvernantă severă, care a iubit-o pe Melika pentru că semăna cu fiica ei moartă.

Melika a suportat răbdătoare viaţa în izolare, cu ore lungi de singurătate, pentru că judecătorul nu venea decât pe furiș. Din discursurile și atitudinea acestui bărbat însă Melika a dobândit distincţia și felul de a vorbi îngrijit care, în Orient, sunt apanajul bărbatului instruit și educat în străinătate.

Ea accepta fără revoltă fidelitatea proprie unei soţii pe care i-o impunea Si Ziane, pentru că era o fire raţională. Avea o casă a ei, pe Tebura care să o slujească și să o distreze, toalete, bijuterii. Scăpase de mizeria în care o cufundase mama sa.

Dar foarte rapid, toate au pierit, s-au șters: Si Ziane s-a îmbolnăvit și a murit.

Poarta vechii căsuţe se deschisese de atunci în fiecare seară, dar cei care îi treceau pragul purtau toţi turbanul specific oamenilor învăţaţi, numiţi *taleb*, și o umbră de mister distins a planat întotdeauna asupra locuinţei Melikăi, în care Tebura, pe care o păstrase, i se devota, fiinţă bătrână căreia îi plăcea să-și povestească iubirile de altădată celei care le trăia acum, în succesiunea generaţiilor.

Melika îl regreta pe Si Ziane, pe care totuși nu-l iubise cu dragoste adevărată, dar pe care îl respectase și de care se temuse. Fusese bun cu ea. Se obișnuise și

cu liniștea, cu siguranța, departe de neprevăzutul înspăimântător al bărbatului, aproape niciodată același, care se strecura, în fiecare seară, în amurg, în viața ei.

Ea a devenit bogată printre semenele sale, astfel încât, odată înfăptuită saţietatea voinței, plictiseala s-a născut în sufletul ei devenit ceva mai delicat.

Într-o zi, îi poruncise Teburei să-i pună toate toaletele, covoarele și bijuteriile în cufere mari de lemn pictat și cele două plecaseră spre Tunis, legendar printre orașele din Ifriqiya[1].

Seară de seară, după ce soarele apunea în spatele munților Bab el Gorjani și când porțile sukului se închideau, Si Allela pornea, misterios și grăbit, luând-o pe căi ocolite, către cartierul Halfaouine.

În apropierea fântânii, se asigura, uitându-se de jur-împrejur, că nu era nimeni și trecea pragul casei Melikăi.

Apoi, în curte, surâsul iubitei era primul popas pe scara voluptăților.

Ca doi copii foarte cuminți urcau ținându-se de mână scara albastră, apoi, ridicând perdeaua subțire, care masca ușa odăii asemenea unei brume fine, regăseau beția întreruptă în ajun, nenumăratele mângâieri, jocurile fermecătoare.

Așa se scurgeau orele și zilele, într-o tandrețe, o voluptate care renăștea necontenit, legănându-i, și cei doi aveau senzația că starea aceea avea să dureze veșnic.

---

[1] Vechiul nume arab al Tunisiei și al Algeriei orientale.

Încetul cu încetul, înfruntându-şi tatăl şi gura lumii, care începuse să-i poarte vorbe, Si Allela părăsea din ce în ce mai des sukul în favoarea locuinţei adorate a Melikăi.

Totul îi părea nou lui Si Allela. Fiecare rază de soare agăţată de o bucată de zid veche, fiecare notă a micilor *stitra,* acele fluiere arăbeşti, susurată în faţa cafenelelor în care te dedai visării, toate căpătau pentru el un sens aparte, păreau să se contopească cu armonia voluptăţii, constituindu-se în acordurile ei.

Surprins şi încântat, Si Allela înţelegea în sfârşit lumea fermecată cu viziunile şi stările de beatitudine evocate de poeţii săi favoriţi şi ceea ce mai înainte nu fusese, pentru el, decât o muzică iscusită devenea acum expresia perfectă a sufletului său.

Melika îl iubea.

În moleşeala de zi cu zi, număra orele, iar când Si Allela întârzia un pic, o nelinişte dureroasă îi cuprindea inima, o gelozie surdă i se strecura în sufletul simplu şi sălbatic.

Pentru Melika, înflăcărarea neînchipuită şi pasiunea unei fiinţe foarte tinere cum era Si Allela erau lucruri noi şi nu se asemănau nici cu liniştea dominatoare a *taleb*-ului impasibil, nici cu iubirile trecătoare ale celorlalţi, senzuale şi atât. Viaţa cea adevărată, intensă până la violenţă, i se dezvăluia Melikăi, şi totuşi ea nu-şi dădea seama cu uşurinţă de asta.

Nu gândea, doar simţea mult mai intens şi, fără îndoială, iubirea mai raţională a lui Si Allela era mai puţin intensă, fiind mai îndepărtată de natură.

Într-o seară, cu totul bizar, în vreme ce avuseseră fantezia, în lumina lunii, să-şi poarte pasiunea pe terasa adăpostită de privirile indiscrete printr-un zid, au fost copleşiţi de o mare tristeţe, adâncă precum o prăpastie, fără motiv aparent şi, ca doi copii fricoşi, strânşi unul în altul, au plâns de disperare... Apoi, când starea aceea a luat sfârşit, s-au privit, miraţi, iar suflul groazei a trecut, în noapte, peste voluptatea lor.

Alte zile de aşteptare au urmat, pregătind nopţi de exaltare. Si Allela pierduse noţiunea timpului şi a realităţii. Iubirea lui se identificase cu viaţa însăşi şi nu putea să-şi imagineze că ar fi posibil să-şi continue existenţa fără ceea ce i se părea a fi esenţa însăşi a acesteia.

Si Hassene, tatăl lui Si Allela, îşi petrecea zilele senine predând dogmele islamului, în curţile interioare ale marii *djemaa* Zitouna, departe de zgomotul vieţii moderne.

Calm şi indiferent ca un înţelept, Si Hassene se retrăsese departe de oameni. Dintr-o nestatornicie naivă, comună tuturor părinţilor, Si Hassene voia ca fiul său să fie asemenea lui însuşi şi, dintr-o severitate austeră, voia să-l aducă la o supunere absolută faţă de regulile moralei islamice.

Curând, bătrânul şi-a dat seama de atitudinea fiului său şi a pus să fie supravegheat. A aflat astfel secretul lui Si Allela şi locul în care se retrăsese algerianca. În ziua aceea, fără să spună un cuvânt fiului său, Si Hassene a urcat până la *uzara*[1] şi i-a

[1] Minister sau sediu al puterii, tribunal.

vorbit unchiului său, care era un soi de ministru-cancelar.

Într-o seară, lipsit de griji, cu sufletul gata să se înfrupte din cele mai plăcute emoții, cu liniștea de neimaginat a celui asupra căruia s-a abătut puterea destinului și nu are habar, Si Allela mergea către Halfaouine.

A rămas uimit și inima i s-a strâns fără să vrea când a văzut că ușa era închisă. A bătut și i s-a părut că zgomotul ciocănelului de fier se schimbase, că devenise lugubru.

Bătrâna proprietăreasă a deschis. Ochii îi erau roșii și suspina:

– *Ah, ya sidi, ya sidi!* A plecat. De dimineață au venit niște bărbați de la *uzara*, agenți de poliție, și le-au arestat. Le-au luat fără să spună de ce și unde le duc. Le-au luat și bagajele. O, Doamne, ai milă de noi! Lella Melika a plecat!...

Si Allela a împins-o pe bătrână și, împovărat, incapabil încă să reflecteze, s-a lăsat pe o piatră.

– Cum adică bărbați de la *uzara*? Dar de ce, bunule Dumnezeu? Ah, aici e mâna tatălui meu! Probabil că m-a urmărit. Of, tații, tații, care cred că sunt buni și care sunt cruzi! spunea , simțind cum o furie chinuitoare punea stăpânire pe el.

Într-adevăr, ce putea să facă el, un tânăr supus puterii paterne, contra acesteia, sprijinită fiind și de *uzara* beiului, de oficialii francezi? Pentru că Melika Algerianca, supusă franceză, nu putuse fi arestată decât cu asentimentul autorităților franceze. Și de ce? Ce făcuse ea? Cum reușise bătrânul să obțină ajutorul

creştinilor? Şi ce se mai putea face împotriva acestor oameni, pentru care fericirea lui, voinţa lui, viaţa lui nu însemnau nimic şi care erau atotputernici?

Şi se întreba, cu egoismul celor care suferă, ce va deveni el fără Melika. Un haos dureros îi cotropise mintea lui Si Allela, care, părăsind brusc casa cu aspect deprimant, a pornit-o prin labirintul liniştit al străduţelor arabe, unde a rătăcit toată noaptea. De cum s-a luminat de ziuă, a început să o caute pe Melika, să întrebe la poliţie... Peste tot se lovea de acelaşi răspuns: nu i se puteau da informaţii despre o femeie care nu îi era rudă.

Şi au fost zile lungi, pline de întuneric şi nelinişte, în care s-au perindat hotărârile cele mai contradictorii în spiritul lui Si Allela.

În cele din urmă, presupunând că Melika fusese probabil expulzată din Tunisia, s-a hotărât să plece, să fugă din Tunisul care îi devenise odios şi să se ducă în Vest, ca să-şi caute iubita. În acelaşi timp, în mintea lui se năştea o întrebare: de ce, dacă ea fusese expulzată, nu îi scria?

Dar voia să scape de insuportabila stare de a nu face nimic, care îi răpea energia şi îi vlăguia forţa.

Prăvălia îi aparţinea tatălui său şi Si Allela avea doar câteva sute de franci ai săi. Însă, fără să aibă vreun scrupul din momentul acela, a vândut tot ce împodobea prăvălia unui evreu din Hara.

Cu ceea ce câştigase din vânzare, a plecat la Bône, unde toate căutările au fost în van: cele două femei nu fuseseră revăzute de la plecarea lor în Tunis.

Si Allela nu a putut decât să contemple cu o tristeţe covârşitoare căsuţa Teburei, închiriată acum de kabili şi unde trăise odinioară Melika, ca şi împrejurimile, oraşul, marea şi munţii, unde frumuseţea ei sporise şi fusese slăvită.

Apoi, amintindu-şi că Melika îi vorbise despre o rudă bătrână a Teburei, stabilită în Constantine, Si Allela s-a dus acolo.

Ajungând în oraşul acela, a sfârşit prin a cheltui şi puţinul care îi mai rămăsese, aşa că, trezindu-se fără resurse, a trebuit să accepte să se ducă şi să predea gramatica şi Coranul într-o *zaouia*[1] din Sud.

Au trecut doi ani. În ciuda câtorva eforturi de a-şi îndârji voinţa contra răului care-l rodea, el continua să sufere, iar imaginea încântătoare a Melikăi nu i se ştergea deloc din amintire.

Într-o zi, i-a venit şi i s-a cuibărit în minte ideea că ea ar fi putut să se întoarcă la Bône. Ca urmare, i s-a confesat venerabilului marabu, şeicul acelei *zaouia,* care i-a pus la dispoziţie mijloacele necesare ca să se întoarcă la Bône.

De cum a sosit la Bône, Si Allela s-a întâlnit cu un individ din Sfax, fost coleg de studii, angajat în rândul soldaţilor trăgători, după anii furtunoşi ai primei tinereţi. Si Abderrahman fusese unicul prieten din copilărie al lui Si Allela şi tânărul i-a destăinuit

---

[1] *Zaouia* sau *zawiya* reprezintă un aşezământ religios, şcoală islamică sau sediu al unei confrerii.

necazul său, în vreme ce străbăteau încet drumul de-a lungul cornișei, șerpuind până sus, deasupra mării.

Sergentul devenise palid și fața i se întunecase. Părea să se gândească, apoi a zis:

– Si Allela, fratele meu... Tu suferi. Incertitudinea te chinuiește. Dacă ea ar fi moartă, ai prefera s-o știi decât să suferi astfel?

– Desigur, siguranța condamnatului la moarte valorează mai mult decât neliniștea acuzatului...

– Ei bine, soarta a vrut ca eu să fiu cel care să-ți dea vestea. Îți voi spune tot adevărul.

S-au oprit și Si Allela, încordat, l-a apucat pe sergent de mână.

– Melika s-a întors la Bône la puțină vreme după plecarea ta. Și chiar, de ce ai plecat așa? Dacă ai fi rămas la Bône, ea te-ar fi regăsit și ați fi fost fericiți împreună.

– Spune odată, spune, unde e acum?

– Si Allela, Melika a murit. Suntem în Dhu al-Qa'da... ei bine, în Muharram[1], peste două luni se va face un an.

Si Allela îl privea pe sergent. Nu se gândise niciodată că ea ar fi putut fi moartă, ea, care era atât de plină de viață și de tinerețe. S-a agățat de o slabă speranță.

– Ești sigur că e vorba despre ea?

– Melika, fosta amantă a lui Si Ziane, *bach adel*, care locuia lângă zidurile de apărare, cu bătrâna Tebura,

[1] Ca și Dhu al-Qa'da, lună a calendarului musulman.

și care a plecat la Tunis? Ea, ea... Și povestea ta m-a făcut să înțeleg ce fel de viață a dus ea aici, ca și sfârșitul ei...

– Povestește-mi tot, fără menajamente. De vreme ce e moartă, totul s-a sfârșit. Ce mai contează?!

În sufletul lui Si Allela se căscase un gol imens; nu mai avea nici pentru ce, nici de ce să existe, nu-l mai interesa viața. Dar voia să știe. I se părea că ea ar putea să retrăiască în povestea sergentului, chiar dacă acesta ar fi zis lucruri crude, pe care le-ar prezenta vag.

– Ascultă-mă, atunci. În Tunis, cineva a denunțat-o celor din *uzara* și oficialilor francezi. Ea nu avea permis de călătorie și nu era înscrisă la poliție și, ca urmare, a fost închisă. Tebura a fost și ea reținută, pentru complicitate. Au rămas în închisoare vreme de șase luni, ceea ce a fost monstruos... Apoi le-au expulzat. S-au întors aici, iar Melika probabil că ți-a scris la Tunis, fii sigur de asta. Doar că tu erai la Constantine sau în Sud. O fatalitate! Câtă vreme au avut bani, au trăit discret și știu din sursă sigură că Melika nu a primit pe nimeni la ea, nici nu a ieșit. A venit apoi mizeria. A trebuit să redeschidă ușa, dar Melika i-a îndepărtat sistematic pe toți cei care erau *tolba*, pe toți bărbații instruiți și cu puțin deasupra celor vulgari. A venit să locuiască în apropierea cazărmii și soldații noștri au devenit clienți obișnuiți, laolaltă cu purtătorii de stindard. A început să bea îngrozitor: bea absint pur și, când era beată, plângea și îi insulta pe însoțitorii de ocazie, scuipându-le în față o ură și un dispreț care păreau inexplicabile.

– Ea a continuat să mă iubească! a murmurat Si Allela, ale cărui trăsături s-au crispat dureros.

– Desigur, evita să primească adesea acelaşi bărbat, iar când vreunul era atras de frumuseţea şi farmecul ei, vorbindu-i de iubire, răspundea cu injurii.

Si Allela şi-a fixat prietenul cu o privire lungă, pătrunzătoare.

– Abderrahman... firesc, ca şi alţii, te-ai dus şi tu la ea.

– Da, iarta-mă, frate, că ţi-am zis toate astea. Dar voiai să ştii totul!

– Ce importanţă mai are acum?! Ea a murit îndurerată – tu însuţi spui că suferea. Şi s-a sfârşit... Nu voi mai putea să o revăd vreodată şi să-i cer iertare!

– A fost a ta până în ultimul moment. Când a picat bolnavă, cu pieptul, a intrat în spital şi medicii au constatat că va muri, doborâtă de alcool şi predispusă dinainte la ftizie. În trei sau patru luni s-a dus. Nu am asistat la ultimele ei clipe. Dar am fost să o văd la spital de mai multe ori.

Încă de la începutul discuţiei, chinuitoare şi plăcute totodată, pentru că o evoca pe Melika iubitoare până la moarte, Si Allela îl observa, aproape fără să vrea, pe prietenul său. Şi începea să-şi dea seama.

– Ai iubit-o şi tu! a zis el dintr-odată, fără furie, fără gelozie.

Sergentul şi-a înclinat capul şi, cu un tremur în voce, a murmurat:

– Da, o iubeam. Am făcut totul ca să o smulg de pe străzi. Nu am putut. M-a respins de fiecare dată,

fără să vrea să vadă în mine decât un client care plătea. Când am insistat prea mult, m-a implorat să nu mai vin la ea, așa că nu am mai revăzut-o decât la spital, când era pe moarte. Eu am îngropat-o. Hai să mergem la mormântul ei. Sigur nu ești supărat pe mine?

– O, nu, țin la tine și mai mult pentru că ai iubit-o, pentru că ai văzut în ea perla mânjită, călcată în picioare, dar mereu frumoasă și prețioasă. Ți-am mai zis o dată, totul mi-e egal acum... Nu mai am nimic de făcut, nimic de așteptat...

Pe Si Allela îl încerca o delăsare uriașă, un dezgust profund față de orice lucru. Părea că în el însuși a murit voința și că avea să moară și el...

– Mâine, Abderrahman, să-mi arăți unde să merg ca să mă înrolez.

Hotărârea îi venise deodată: însemna, de fapt, nimicirea individualității sale. Nu ar mai avea astfel de ce să lupte pentru a trăi, nu ar mai avea pentru ce să spere sau să dorească. Ar fi o mașină indiferentă, ignorată, oarecare.

Vreme de aproape un an, în fiecare seară, când soarele auriu apunea îndărătul dantelăriilor întunecate ale marelui munte Idou cel încruntat și când valea Bône-ului și dealurile sale se cufundau în aburi violeți, doi bărbați, purtând tunica albastră a trăgătorilor, urcau către înălțimile Caroubiers, urmând drumul de-a lungul cornișei, care lăsa în urmă marea ce bolborosea sau mumura lovindu-se de stâncile negre...

Din grația puțin languroasă și din paloarea aristocrată a lui Si Allela, *taleb*-ul, Ali trăgătorul nu mai

păstrase decât o distincție mai răsărită a manierelor. Liniștit și închis în sine, evita orice tovărășie umană, în afară de aceea a sergentului Abderrahman...

Cei doi amanți ai Melikăi urcau astfel la cimitirul musulman, pe coasta Meneida, care domină marele golf rotunjit alene între dealurile verzi și grădini.

Acolo, așezați în apropierea unui mic mormânt acoperit cu faianță albastră, ei păstrează tăcerea, fiecare cu amintirile lui, care nu seamănă între ele.

Apoi detașamentul lor a plecat și nimeni nu a mai venit să viziteze mormântul Melikăi.

Numai vântul mării mângâie plăcile de faianță albastră și murmură prin tufișurile sălbatice și în frunzișul aspru al uriașilor chiparoși negri.

TAALITH

Ea își amintea, ca de un vis foarte frumos, zile mai vesele pe coastele surâzătoare aurite de soare, la poalele munților puternici, străbătuți de trecători adânci, care se deschideau către calmul albastru al orizontului... Se aflau acolo păduri uriașe de pini și de stejari de plută, tăcute și amenințătoare, și desișuri stufoase, din care se ridica un abur cald în străveziul decor al toamnelor, în beția brutală a primăverilor...

Erau mirți verzi și leandri strălucitori la marginea uedurilor liniștite, prin grădinile de smochini și de măslini cenușii... Ferigi diafane își aruncau aburul ușor pe surpările sângerii ale stâncilor despicate, în apropierea cascadelor cu apă perlată, iar șuvoaiele se rostogoleau voioase în soare sau vâjâiau în groaza nopților de iarnă.

Mică păstoriță liberă și cu zâmbetul pe buze, ea își mișca acolo, în scalda continuă a binecuvântatei lumini dătătoare de viață, picioarele zdravene, aproape dezvelite, la soare...

Apoi visa străbătută de fiorul amintirii la nunta minunată, când fusese dăruită lui Rezki ou Said, frumosul vânător pe care-l iubea.

Şi i se părea, întorcându-se în timp, că zilele apuse fuseseră întru totul lipsite de tulburări şi de tristeţe, că fericirea de atunci se răspândise în toate.

Au venit apoi orele întunecate...

Deodată, totul a fost năruit, nimicit, împrăştiat aşa cum vântul spulberă un vârtej care goneşte pe drumul însorit. Într-o noapte, nişte hoţi de cai îl uciseseră pe Rezki cu o împuşcătură... Fusese doliul îngrozitor al cărnii sfâşiate, nebunia veşmintelor rupte, a obrajilor zgâriaţi, însângeraţi sub pletele în neorânduială. Urlase ca femelele de animale sălbatice din munţi, sub muşcătura plumbului... Apoi tatăl ei se stinsese, de-a lungul unei ierni îngheţate, de mizerie şi de teroare, ca şi cum furtuna ar fi adunat poverile zăpezii sub cocioaba care se clătina... După câteva luni, Zuina, mama lui Taalith, s-a căsătorit cu un negustor care le-a dus pe amândouă în Alger.

Aşadar, Taalith era acum captivă acolo, în curtea maură izolată ca o închisoare, cu ziduri înalte, pictate în albastru-deschis, înconjurate de colonade asemănătoare celor mănăstireşti, în mijlocul atmosferei de-o neliniştе apăsătoare a vechiului Alger turc şi maur, încuiat şi brutal neîncrezător... Se sufoca acolo, în umbra nefastă, printre femeile care vorbeau o altă limbă şi îi spuneau cu dispreţ kabila.

Atunci a început să fie supusă la o nouă tortură: tatăl ei vitreg voia să o recăsătorească, să o dea asociatului său, bătrân și urât.

Trupul plin de dragoste al lui Taalith s-a revoltat împotriva acuplării senile și a refuzat cu înverșunare.

– Îl iubesc pe Rezki! îi răspundea ea mamei sale când aceasta îi vorbea despre tinerețea și frumusețea ei, ca să o facă să se hotărască.

Și era adevărat. Îl iubea pe soțul-iubit mort, a cărui amintire dureros de dulce o păstra trupul ei.

Dar, în fața insistenței enervante a mamei și brutalității tatălui vitreg, care o bătea cu cruzime, Taalith a simțit că lupta ei fără sfârșit era inutilă. Și, în fond, nu-l iubea ea pe cel mort, nu îi era fidelă, nu se simțea ea singură și incapabilă de o nouă iubire?

Fața oacheșă, cu ochi alungiți, a căror privire era ca o mângâiere tristă, cu fruntea tatuată și cu gura tandră, i-a înlemnit, s-a tras, căpătând o subțiere maladivă. O scânteie ciudată s-a aprins în uitătura ei întunecată.

Într-o zi, i-a spus tatălui său vitreg:

– Pentru că așa e scris, mă voi supune...

Apoi, tot mai tăcută și mai palidă, ea a așteptat.

Era în ajunul zilei în care trebuiau să înceapă ceremoniile nupțiale. Noaptea ostoise încetul cu încetul zgomotele din cotloanele sărmane ale casei. Taalith și Zuina erau singure.

– Mamă, i-a spus Taalith cu un surâs bizar, vreau să mă îmbraci și să mă împodobești așa cum voi fi

mâine, ca să văd dacă voi fi cel puţin frumoasă, eu, cea ai cărei ochi sunt morţi, gata să plângă!

Zuina, fericită, crezând că era o renaştere a bucuriei copilăreşti, s-a grăbit să-i pună lui Taalith cămăşile fine, din pânză subţire strălucitoare, acele *gandura*[1], rochiile din mătase transparentă, şalurile sclipitoare... apoi a împodobit-o cu toate bijuteriile sale kabile: pe capul cu plete lungi, vopsite, i-a pus o diademă de argint, ornată cu coral. La gâtul gol şi pur, i-a atârnat coliere de sticlă, din aur şi din coral, pe deasupra gulerului greu, fin lucrat. I-a strâns talia suplă cu o centură din argint şi i-a încărcat încheieturile rotunde ale mâinilor cu brăţări, iar pe cele subţiri ale picioarelor cu *khalkhal*[2] melodioase. Un colier din pastă parfumată şi întărită învăluia trupul lui Taalith într-o mireasmă plăcută. Apoi Zuina, lăsându-se pe vine, a admirat-o pe Taalith.

– Eşti frumoasă ca o gazelă! repeta ea.

Taalith şi-a luat oglinda. S-a privit multă vreme, ca în extaz, atât de mult, încât Zuina a adormit.

Atunci, scoţându-şi acele *khalkhal* zornăitoare de la picioare, Taalith a ieşit în curtea întru totul albă în lumina piezişă a lunii, alunecând pe mozaic, lăsând coloanele în umbra albastră.

Ca prin vis, Taalith a murmurat:

– Trebuie să fie târziu!

Înfierbântată, tremurătoare, şi-a sprijinit fruntea de marmura rece a unei coloane... O durere de

---

[1] Tunică lungă, din ţesătură uşoară.

[2] Brăţări pentru picioare, purtate de femei.

nesuportat îi strângea gâtlejul, un suspin mut îi scutura trupul, fără să verse o lacrimă. Podoabele de coral ale diademei sale au scos un clinchet ușor când au atins piatra... Atunci Taalith a tresărit, s-a îndreptat, foarte palidă.

Într-un colț, străvechiul puț maur dormita, hău strâmt și fără fund.

Ea s-a aplecat o clipă, ivindu-se astfel, exact în slava lunii, ca un idol de argint.

A închis ochii, un murmur pios din Coran i-a mișcat ușor buzele și s-a lăsat să cadă în întunericul de dedesubt, cu un foșnet de mătase, un clinchet de podoabe. Un sunet sec, un clipocit îndepărtat: apa neagră, monstrul, mușca din pereții lipicioși... Apoi s-a făcut liniște.

Taalith, împodobită ca o soție, dispăruse. Toți au acuzat-o că fugise ca să se prostitueze în cocioabele din Casbah.

Dar Zuina, roasă de griji, îmbătrânită, a ghicit adevărul și a rugat să coboare cineva în puț cu o frânghie. În fața cererii ei insistente care părea o nebunie, autoritățile au pus să fie zidită fântâna. Atunci Zuina și-a sfâșiat unghiile și carnea râcâind piatra, strigând zile întegi numele drag: *Taalith!*

În van a fost căutată în afară. Au redeschis atunci gaura de puț, un bărbat a coborât înăuntru și a descoperit-o pe Taalith, care plutea...

Au scos cadavrul pe dalele albe, iar soarele discret al serii aprindea sclipiri trandafirii pe podoabele care încă îi strângeau carnea umflată, înverzită, toată putreziciunea dezgustătoare ce rămăsese din Taalith...

LEGIONARUL

Să-şi creeze o lume personală şi închisă şi să se învăluie într-o atmosferă de vis, să îndepărteze orice contact ostil din afară, să nu vadă şi să nu simtă din oameni şi din lucruri decât ceea ce îi plăcea, aşa arăta concepţia morală la care ajunseseră rătăcirile, neliniştile şi căutările lui Dmitri Orşanov. În cursul celor cinci ani petrecuţi în Legiunea străină, într-un mediu restrâns şi monoton, la adăpostul luptelor pentru satisfacerea nevoilor materiale, Orşanov reuşise să-şi realizeze în mare parte programul de egoism estetic.

Dar angajamentul său se apropia de sfârşit şi se ivea problema tulburătoare a viitorului imediat, aruncând spiritul lui Orşanov în contact direct şi dureros cu realitatea de care voia să scape.

S-a constrâns însă, cu înţelepciune, să judece aproape la rece, să nu se încreadă în hotărârile luate în grabă. El nu-şi amintea decât în mod exagerat de haosul ideilor, al senzaţiilor, al tentativelor de acţiune care îi traversase spiritul de teoretician.

Copil de pripas, orfan de foarte devreme, crescut de unchiul său, un sărman diacon al satului, aproape analfabet, Dmitri putuse, cu toate acestea, grație sacrificiilor extraordinare ale acestuia, să urmeze gimnaziul. Apoi, moartea unchiului lipsindu-l de orice susținere, își câștigase traiul ca repetitor, urmând cursuri de medicină la Moscova. Cum în curând studiile nu l-au mai satisfăcut, într-un elan impetuos, a intrat în mișcarea revoluționară rusă. A trebuit să fugă în străinătate.

La Geneva, fusese primit de Societatea de ocrotire a studenților ruși și astfel intrase la facultate. Dar, în loc să-și continue studiile, el se apucase „să-și caute calea". Orator ocazional, literat, pictor, muzician, Dmitri încercase totul și nu perseverase în nimic. Simțea în el surse fecunde de energie, de acțiune și toate domeniile în care se lansase i se păreau prea limitate.

Dmitri Orșanov avea capacitatea rară de *a putea* să reușească tot ce încerca, și fără prea mare greutate. Cu o voință fermă și ordonat în idei, calitatea aceasta a lui fusese prețioasă, dar, în bulversarea morală și intelectuală în care se zbătea, ea îi devenise funestă, permițându-i să-și ierte slăbiciunile și să-și promită să recupereze timpul pierdut, *după*...

Așa au trecut trei ani. Amicii lui Dmitri s-au dezis de versatilitatea incurabilă și s-au gândit că poate nu aveau dreptate să susțină concret caracterul dezordonat al vieții lor, când atâția muncitori simpli se osteneau în rușine și chiar în mizerie. La primele aluzii din

partea amicilor săi, Dmitri s-a considerat neînțeles, s-a revoltat. S-a simțit în plus și a plecat.

Fără resurse și *pentru a se consola,* el visa la doctrinele tolstoiene asupra excelenței muncii manuale. S-a angajat din proprie voință ca muncitor. Rând pe rând, muncitor necalificat, lucrător agricol, fierar și spoitor ambulant, a rătăcit prin Elveția, Alsacia și Savoia.

Iarna a fost aspră în al doilea an de vagabondaj. A străbătut satele mizerabile din Savoia muntoasă cu un alt spoitor, Jules Perrin.

Zăpada acoperea drumurile pustii. *Bise,* vânt rece și uscat, sufla cu forță, înghețându-le picioarele drumeților. Nu aveau nici de lucru, nici de mâncare. Și o mâhnire adâncă își croia cale în sufletul lor de pe culmile înzăpezite, din valea albă, moartă. Într-o zi, după o conversație cu un alt vagabond, la cafenea, Perrin i-a declarat lui Dmitri că el se va duce, împreună cu amicul lui, să se înroleze în Legiunea Străină, ca să mănânce pe săturate și să aibă liniște.

Să plece departe, în Africa, să înceapă o altă viață îi surâdea spiritului aventuros al lui Orșanov. De altfel, de câtva timp, simțea că-n interiorul lui se cocea ceva spontan, încă neclar. Resimțea o nevoie din ce în ce mai intensă de a se reculege și a reflecta. Or, acolo, cu hrana și un acoperiș deasupra capului asigurate, ar fi putut să se închidă în el însuși, să se analizeze și să-și examineze sufletul care, cum spunea el, traversa o „perioadă de incubație". Și Orșanov i-a urmat pe cei doi vagabonzi la Saint-Jean-de-Maurienne, la biroul de recrutare.

Fără să știe despre ce era vorba, bazându-se pe sfatul unuia mai *vechi,* care i-a înghiontit de la spate, ei au optat pentru „armata a doua".

Dmitri își amintea de călătoria rapidă și de mirarea aproape voluptuoasă pe care o trăise când dăduse peste primăvara parfumată la sosirea în Oran.

Apoi îl îmbrăcaseră în soldat, etichetat cu un număr de înscriere, forjat în rutina meseriei. Avusese multe momente de revoltă, de dezgust... Dar se grăbise să se închidă în el însuși, să devină insensibil într-o oarecare măsură, iar „procesul" sfârșise printr-o domolire a ideilor și a sentimentelor.

Neliniștea care, de-a lungul anilor, provocase în el o nevoie excesivă de a acționa, de a se exterioriza, și imposibilitatea de a-și satisface nevoia nemăsurată prin propriile forțe, neliniștea aceasta dureroasă lăsase locul unei stări de calm deplin, unei schimbări spirituale întru totul contemplative. Printr-o izolare totală, bărbatul acesta care, la propriu, era mereu înconjurat de individualități stânjenitoare, gălăgioase, cu spirit de frondă și răutăcios, de genul celui care ia naștere din contacte întâmplătoare într-o mulțime, bărbatul acesta, aproape niciodată singur, ajunsese acum să trăiască asemenea unui veritabil anahoret, iar, în curând, viața sa nu a mai fost decât un vis.

Aproape în fiecare seară, ieșea după cină și se ducea în afara orașului, rătăcind de-a lungul drumurilor pline de praf. Apoi se așeza în vârful unui dâmb roșiatic, plantat cu arbori de mastic și palmieri pitici.

Privea cum se stingea ziua, luminând sângeriu-auriu Saïda, valea, munții... Preț de o clipă, totul părea cuprins de flăcări. Apoi umbre albăstrii, uriașe urcau de jos înspre înălțimi, totul se stingea și, aproape imediat, stelele pale se aprindeau pe cerul pur, încă ușor vinețiu.

Și Dmitri simțea cum întreaga tristețe a pământului african pătrundea în el, imensă, dar de o blândețe nesfârșită.

De când crezuse a înțelege că ne purtăm fericirea în noi înșine și că în oglinda mișcătoare a lucrurilor ne căutăm chiar propria imagine, așa era viața lui, o contemplare calmă.

Acum trebuia să rezolve o problemă urgentă: să rămână, să-și prelungească viața lentă pe care o iubea, pentru încă cinci ani, după care tinerețea va apune – ar fi avut treizeci și șase de ani atunci – sau mai degrabă să se elibereze, regenerat, vindecat de vechea nebunie?

Rațiunea îi spunea că nu mai era nevoie să stea acolo. Își obținuse naturalizarea, pentru că se interesaseră de el. Ca urmare, putea să rămână în Algeria pe care o iubea, să o aleagă patrie adoptivă.

Sufletul său ieșise victorios și întărit din toate luptele prin care trecuse. Aflase secretul prețios de a fi fericit. Și se simțea purtat de o nevoie imensă de libertate, de viață rătăcitoare.

La Café du Drapeau, după cină, nemți beți băteau cu pumnul în marmura lipicioasă a meselor. Cântau

cât îi ţinea gura şi se întrerupeau uneori doar pentru a se certa.

Doi studenţi cehi, eşuaţi acolo ca elevi-ofiţeri şi care îl obligaseră pe Dmitri să-i urmeze în bodegă, discutau teorii socialiste. Orşanov, stând cu coatele pe masă, nu îi asculta. Suferea. Dacă voia să se înroleze din nou, îi mai rămânea o zi, iar el tot nu luase o hotărâre. Căldura şi gălăgia din bodegă i-au devenit de nesuportat. Nemţii s-au ridicat şi au dat buzna peste Dmitri şi peste cehi sub pretextul de a ciocni cu ei... Poate pentru prima dată după mulţi ani, Dmitri a simţit toată urâţenia înconjurătoare... Şi a ieşit.

În afara oraşului, în razele de foc ale soarelui care apunea, pe drumul albicios, beduini zdrenţăroşi, asupra cărora astrul revărsa fâşii de purpură, plecau, mânând cămilele încărcate şi cântând lent, trist. În faţa lor, pe cornişa joasă care urca, drumul părea să se sfârşească şi orizontul se deschidea, imens, îmbrăcat tot în aur.

Libertatea era bună şi viaţa, primitoare, plină de frumuseţe, pentru cel care ştia să o înţeleagă şi să o iubească...

În sfârşit liniştit, Dmitri a hotărât să plece, să-şi sporească visul, să domine, ca amant şi estet, viaţa care i se oferea atât de frumoasă.

– Adio, sergent Schmitz!

– Adio, *der Russe!*

Şi subofiţerul de gardă l-a însoţit cu o privire gânditoare, invidioasă poate, pe soldatul care pleca pentru totdeauna în libertate.

Vremea era senină. Zilele urâte de iarnă trecuseră și, pe cerul palid, soarele deja arzător zâmbea. O mare bucurie îi umplea inima lui Dmitri, grație lucrurilor pe care le vedea într-o lumină nouă și libertății în sfârșit câștigate.

Și s-a îndepărtat fericit și fără ură de marea cazarmă în care suferise atât și unde sufletul său renăscuse.

Dmitri Orșanov s-a dus de la o fermă la alta, muncind pe la oamenii locului... I-a găsit foarte diferiți de țăranii din Franța și, adesea, a regretat vremea în care împărțise viața dură cu bravii savoiarzi. Dar îi plăcea țara aceasta aspră și splendidă și nu voia deloc să o părăsească.

De la sfârșitul ultimelor munci de iarnă, Dmitri rămăsese lucrător permanent la Domnul Moret, care era satisfăcut de un așa de onest și liniștit servitor, muncitor îndemânatic și care se mulțumea cu un salariu foarte modest, aproape ca acela al unui băștinaș.

Ferma Domnului Moret, foarte mare, era situată între eucalipți și arbori de piper diafani, pe o colină joasă, care domina câmpia din regiunea Mitidja. În depărtare se înălța albastru marele masiv Ouarsenis, iar Orléansville domina, cu zidurile sale peste care se revărsau grădinile, cursul sinuos și plin de ravene al Chelifului.

Dmitri își construise un *gurbi* la distanță de fermă, pe malul unui ued năpădit de leandri cu flori roz. Plantase câțiva eucalipți ca să-i fie paravan. Căpițele de fân uriașe, pe care iarna le făcuse maronii, ascundeau clădirile fermei, iar coliba primitivă a devenit pentru

Dmitri o locuinţă adevărată, în care şi-a început viaţa lui cea nouă, atât de calmă şi de puţin complicată, în ciuda a tot ceea ce era în ea artificial şi elaborat.

Lui Dmitri i se părea că deznodământul material era una dintre condiţiile libertăţii şi încetase de multă vreme să mai cumpere cărţi şi ziare, mulţumindu-se, după spusele sale, să citească frumuseţea în marea carte a universului, larg deschisă în faţa lui...

Astfel Dmitri Orşanov reuşise să trăiască în virtutea crezului său, să se domine şi să domine circumstanţele... Şi încă nu înţelegea că dacă ajunsese la această victorie era pentru că, până atunci, circumstanţele nu îi fuseseră deloc ostile şi că puterea lui asupra lor nu era decât o iluzie.

Tatani, servitoarea Doamnei Moret, era o fată zveltă şi brunetă, cu ochi mari, puţin depărtaţi unul de altul, dar de o formă perfectă. Avea o guriţă care surâdea graţios şi dulce. Purta costumul de oraş specific maurilor, cu o eşarfă care-i lega în spate pletele separate printr-o cărare, o *gandura* strânsă în talie cu un şal, o cămaşă albă, cu mâneci largi, bufante. Încă nu purta văl, deşi avea deja şaisprezece ani. Costumul ei, care semăna atât de mult cu acela al ţărăncilor din ţara lui Dmitri, a fost poate cel care a stârnit în el sentimentul care va lua amploare apoi într-un mod neprevăzut.

Cu cât se obişnuia cu păstorii şi lucrătorii arabi, cu atât găsea mai multe asemănări între ei şi mujicii neînsemnaţi şi săraci din ţara sa. Aveau aceeaşi neştiinţă

profundă, luminată doar de credința naivă în bunul Dumnezeu și într-o lume de dincolo, în care trebuia să domnească dreptatea ce lipsea din lumea aceasta... Erau la fel de săraci, de mizerabili și dădeau dovadă de aceeași supunere pasivă față de aproape atotputernica autoritate administrativă care, aici, ca și acolo, era stăpână peste soarta lor. În fața nedreptății, ei își plecau capul cu aceeași resemnare fatalistă... În cântecele lor, tânguiri înăbușite și monotone sau strigăte lungi, uneori îndurerate, Dmitri a recunoscut tristețea de nepătruns a melodiilor care îi legănaseră copilăria. Și, copil de pripas, fostului legionar îi plăceau beduinii, le ierta defectele, pentru că știa ce le provocaseră... I s-a părut că Tatani, servitoarea orfană, era o întrupare fermecătoare a rasei acesteia și mai întâi a nutrit o simplă plăcere estetică privind-o mergând de colo-colo prin curte sau prin casă, atât de grațioasă, atât de sprintenă.

Dar Tatani îi surâdea lui Dmitri de fiecare dată când îl vedea. Pe mica servitoare o atrăgea tânărul frumos de o rasă necunoscută, cu păr castaniu, mai lung și ondulat, cu ochi cenușii mari, foarte blând și gânditor. Ea tocmai își pierduse mătușa care o supraveghease de aproape și avusese grijă să fie cuminte. Totodată, Tatani nu era îndrăzneață cum erau de obicei servitoarele maure. Fără niciun fel de sentimente complicate, apropiată de firescul naturii, ea îl iubea pe Dmitri. Instruită de foarte devreme într-ale iubirii, ea nutrea în prezența lui o tulburare delicioasă și, când el lipsea, se gândea, fără să caute a se lupta cu dorința, cât de bine

ar fi să fie a lui. Dar ea nu îndrăznea să-i facă avansuri, mulţumindu-se să caute să-l vadă cât mai des posibil.

Doamna Moret cea grasă, deloc rea, dar considerându-i sincer pe indigeni o rasă inferioară, era exigentă cu Tatani şi adesea o trata brutal, ba chiar o bătea. Dmitri simţea pentru mica servitoare un soi de milă blândă, din ce în ce mai înduioşată. Curând i-a vorbit, punându-i întrebări despre familia ei. Tatani nu avea decât un frate, muncitor la Ténès, care nu se ocupa de ea şi la care nu se gândea niciodată. Dmitri era cast din convingere şi, multă vreme, nici nu s-a gândit la posibilitatea de a face dragoste cu Tatani. Având conştiinţa curată, Dmitri căuta compania servitoarei... Dar a venit o zi în care el a simţit că fata încetase să mai fie pentru el doar o imagine graţioasă împodobindu-i viaţa: împărtăşea tulburarea pe care o nutrea Tatani când erau singuri.

Şi, cum nu era nimic urât, nici pervers în sentimentul nou pe care şi-l descoperea pentru ea şi pe care îl găsea fermecător, Dmitri s-a lăsat încă de atunci în seama acestuia. Deja mai puţin timidă, Tatani, la rândul ei, l-a luat la întrebări. Ea vorbea puţin franceza, iar araba îi devenise familiară lui Dmitri. Tatani îi asculta poveştile mirată, gânditoare.

– Iată cum e voia Domnului, i-a zis ea într-o zi. Tu te-ai născut atât de departe, atât de departe, încât nici măcar nu am habar unde poate fi locul ăsta, pentru că îmi pare de pe altă lume, ţara asta despre care îmi vorbeşti... şi apoi, Dumnezeu te-a adus aici, lângă

mine care nu știu nimic, care nu am fost niciodată mai departe de El Asnam sau Ténès!

Tatani avea astfel de clipe de o melancolie gânditoare care îl încântau pe Dmitri. Pentru el, în ciuda oricărei simplități copilăroase a acestui tip de femeie, un văl de mister o învăluia pe fata de altă rasă, sporindu-i puterea de atracție.

Simțindu-se sincer, Dmitri nu și-a reproșat gândul care-i venise, care îl amețea: să facă din Tatani iubita lui, amanta lui. Nu erau ei liberi să se iubească dincolo de orice oprelişti umane, dincolo de morala artificială și ipocrită?

Soarele roșiatic apunea îndărătul munților dantelați care domină Mediterana, de la Ténès la Mostaganem. Razele sale piezișe rostogoleau de-a curmezișul ținutului Mitidja o undă de foc. Cei câțiva arbori, eucalipții înalți și subțiri, leandrii ondulați ca sălciile plângătoare, cele câteva clădiri ale fermei Moret, totul părea mai mare, grandios, aureolat cu un nimb purpuriu. Pe câmp, unde oamenii se opriseră din lucrat, domnea o liniște deplină.

Dmitri și Tatani stăteau așezați în spatele căpițelor protectoare și, mână în mână, tăceau, pentru că vorbele ar fi tulburat inutil farmecul profund, blândețea de nespus a clipei.

În cele din urmă, înainte să plece spre fermă, Tatani i-a promis șoptit lui Dmitri că va veni să-l întâlnească la noapte în *gurbi*-ul său. Rămas singur, el se mira că fericirea a sosit așa, cu de la sine putere, în viața

lui care i se păruse atât de ostilă, atât de greu de dus, la începuturile ei acum îndepărtate. Liniștea, contemplarea și beția încântătoare a iubirii, toate îi fuseseră generos dăruite, iar el se gândea cu recunoștință la cei cinci ani de regenerare morală, acolo, în trista Saïda... Saïda! Preafericita... Era clar binecuvântat orășelul acesta pierdut, în care, printre *Heimatlos*[1] posomorâți de duritatea vieții, Dmitri învățase să fie fericit!

Din acel moment, viața lui Dmitri Orșanov nu a mai fost decât un vis foarte duios, alături de mica servitoare beduină. Aproape în fiecare noapte, ea îl întâlnea în umbra *gurbi*-ului său și, ca o soție, îi aranja hainele vechi și căminul umil al muncitorului. Apoi, în siguranța iubirii lor, în liniștea deplină a nopții, își spuneau din nou cuvinte puerile, cuvintele eterne în care se leagănă dragostea.

Care era viitorul lor? Ei nu se gândeau la el decât ca să și-l imagineze ca o continuare la nesfârșit a fericirii lor, care li se părea că avea să dureze cât vor trăi ei înșiși.

În același timp, între sufletele lor atât de neasemănătoare stăruia un abis de mister. Dmitri o vedea pe iubita lui întru totul simplă, cu puțin mai complicată decât păsările câmpiei... Dar această mică pasăre, când veselă și zglobie, când tristă dintr-odată, nu semăna cu păsările din îndepărtatele ținuturi septentrionale, unde se născuse Dmitri: se regăseau în ea toate moștenirile

[1] „Apatrizi", în limba germană în original.

seculare ale rasei semitice, neclintite în decorul prielnic al Africii, în umbra melancolică a islamului. Pentru Tatani, Dmitri era o enigmă: îl iubea cât de puternic putea iubi ea, deşi regretând că el era un *kefer*, un necredincios. În vremea aceasta, instinctiv, îl bănuia foarte învăţat. El îi răspundea la toate întrebările. Într-o zi ea i-a spus admirativ:

– Dar tu eşti un învăţat. Ştii totul...

Apoi, după o scurtă tăcere, a adăugat cu tristeţe:

– Da, ştii totul. În afară de un lucru pe care chiar şi eu, atât de neştiutoare, îl cunosc...

– Care?

– Că nu există decât un singur Dumnezeu şi că Mahomed este trimisul Lui.

După ce proferase numele venerat de *nabi*[1], ea a completat pios:

– Mântuirea şi pacea să se reverse asupra Lui!

Dmitri i-a luat mâinile într-ale sale.

– Tatani dragă, i-a zis el, e adevărat, nu sunt musulman... Dar nu mai sunt nici creştin, pentru că, dacă aş mai avea fericirea de a crede în Dumnezeu, aş crede în El cu siguranţă în felul musulmanilor...

Tatani a rămas uimită. Nu înţelegea de ce Dmitri, fără să fie un necredincios, nu devenea musulman... Fiindcă Tatani nu putea concepe ca o fiinţă să nu creadă în Dumnezeu...

Fericirea lor a durat toată vara şi două luni de toamnă, fără ca nimic să o tulbure.

---

[1] „Profet".

Dar într-o zi, fratele care o abandonase pe Tatani și pe care ea îl uitase a venit la fermă, cerându-și sora, pe care o promisese în căsătorie.

Ea a încercat să protesteze, dar legea era împotriva ei și a trebuit să se supună. Fără măcar să-l poată revedea pe Dmitri, a trebuit să-și pună vălul pentru prima dată în viață peste fața-i înlăcrimată și, suită pe o catârcă domoală, să-l urmeze pe fratele său într-un *duar*[1] vecin, unde se aflau părinții soției acestuia.

A fost primită aproape cu dispreț.

– Ar trebui să fii chiar foarte fericită că un om onest vrea să te ia de soție, pe tine, o declasată, o servitoare în casa unui necredincios, pe care toată lumea a văzut-o destrăbălându-se cu muncitorii.

Cu astfel de cuvinte i se adresa fratele ei.

Tatani i-a fost dată lui Ben Ziane, un *khammes*[2] de la ferma Domnului Moret. Ea s-a întors așadar să locuiască pe terenurile fermei, aproape de Dmitri.

Când aflase de plecarea lui Tatani, în sufletul lui Orșanov se născuse un sentiment de revoltă vecin cu furia. Suferința îi fusese puternică, de nesuportat. Dar, în fața faptului împlinit, sancționat de lege, Dmitri era neputincios.

Orice intervenție din partea sa ar fi putut înrăutăți soarta lui Tatani.

Așa că s-a hotărât să o revadă.

---

[1] „Sat".

[2] „Arendaș, muncitor agricol".

După munca grea de peste zi, Orșanov își petrecea nopțile dând târcoale *gurbi*-ului izolat al lui Ben Ziane.

Bărbatul acesta, puțin avut, care li se părea un ciudat celorlalți din trib, se căsătorise cu Tatani pentru că îi plăcuse de ea, fără să-i pese de gura lumii. O păzea gelos.

Câteodată, Ben Ziane era însă obligat să se ducă la târguri îndepărtate și să rămână acolo peste noapte. O lăsa pe Tatani în paza unei rude bătrâne, care adormea odată cu găinile și căreia nu-i păsa de nimic, cu condiția să nu fie deranjată.

De îndată ce a aflat că Dmitri o pândea noaptea, Tatani și-a luat inima în dinți și a ieșit. În adâncurile întunericului, s-au chemat duios unul pe altul.

Dmitri a strâns-o convulsiv în brațe și au deplâns amândoi toată suferința despărțirii .

Din noaptea aceea, pentru Dmitri a început o tortură de neimaginat. Nu mai trăia decât cu dorința disperată și speranța de a o revedea. Ocaziile erau însă rare și Dmitri era sfârșit de oboseală, petrecându-și toate nopțile la pândă. Dormea doar câteva ore în iarba umedă, sub ploaie, în vântul deja rece. Aștepta acolo, cu încăpățânare, tresărind la cel mai mic zgomot, chemându-și uneori în șoaptă iubita. Tot ceea ce nu avea legătură cu Tatani îi devenise indiferent.

Își îndeplinea datoria de muncitor din obișnuință, aproape inconștient. *Gurbi*-ul său cădea în ruină, dar el nu-l repara. Își neglija aspectul și toată lumea își dăduse seama, numai din schimbarea lui bruscă, de secretul iubirii sale cu Tatani. Uneori, după nopțile

de neliniște, nopțile îngrozitoare în care ea nu venea, pe Dmitri îl tulburau idei dubioase... Simțea bruta adormită în fiecare bărbat trezindu-se în el... Ar fi vrut să-și caute liniștea în crimă: să-l ucidă pe Ben Ziane, pe uzurpator, și să o ia pe Tatani înapoi, pentru că era a lui!

Din când în când, Ben Ziane trecea prin fața fermei. Era mare și puternic, cu un profil de vultur și cu ochi alungiți, de fiară, care priveau cu cruzime și îndrăzneală...

Așa că, dintr-odată, la prima lovitură brutală a realității, superbul edificiu artificial a ceea ce Dmitri numea igiena sa morală se năruise pe de-a-ntregul, în mod jalnic. Începea să-și dea seama de eroare, să priceapă că nimeni, nici el, nici altcineva, nu putea să se elibereze de legile necunoscute, tiranice care ne conduc destinele pământești. Era însă stăpânit de o asemenea confuzie, încât nu putea să gândească.

Au mai avut câteva întrevederi pe furiș... Cât de mult îi apropiase suferința comună! Cum se înțelegeau și se iubeau mai mult și mai nobil de când fericirea de altădată le fusese nimicită!

Soarele apunea. Dmitri se întorcea de la câmp. Avea să se lase întunericul, iar el o va revedea pe Tatani. În afară de asta, nimic nu mai exista pentru el. Pe când mâna boii la jgheabul cu apă, a auzit în depărtare două împușcături succesive... După câteva minute, au trecut oameni alergând pe drum și strigând. Salah, pândarul băștinaș, a intrat în curte în

mare fugă, cerând să-l vadă pe Domnul Moret, pe cel care îi ţinea locul.

– E Ben Ziane, care şi-a ucis soţia, pe Tatani ben Kaddur, din două împuşcături...

Fără să-şi termine vorba, arabul a plecat.

Dmitri rămăsese nemişcat, cuprins de o stupoare ciudată, de o groază sumbră. A simţit apoi o durere ascuţită la gândul că el era asasinul, că, sub pretextul de a o iubi pe Tatani, de fapt pentru a-şi satisface pasiunea egoistă, o condusese la moarte!

Ca prin vis, Dmitri i-a urmat pe oamenii de la fermă, care, de-a curmezişul câmpului, alergau către *gurbi.* Afară, aşezat pe o piatră, cu pumnii încleştaţi, frumosul Ben Ziane era păzit de pândar şi de doi beduini. Caidul scria în grabă procesul-verbal. În interiorul *gurbi*-ului, unde pătrunsese mulţimea, femeile se tânguiau în jurul cadavrului întins pe pământ. Doamna Moret a descoperit-o pe Tatani. Palidă, cu ochii închişi, cu gura întredeschisă, tânăra femeie părea că doarme. Cele două pete maronii de pe *gandura* sa roz indicau cele două răni din mijlocul pieptului. Ruda povestea scena care se petrecuse rapid. Ben Ziane se întorsese subit de la târgul de la Cavaignac, înainte de ziua stabilită. Un alt *khammes* îl avertizase că, în ajun, în timpul nopţii, o văzuse pe soţia lui ieşind şi întâlnindu-se cu un bărbat pe câmp. Şi că bărbatul era fără îndoială fostul amant al lui Tatani, muncitorul rus. Întorcându-se, Ben Ziane examinase veşmintele şi încălţările soţiei sale: toate aveau urme

de noroi. Atunci, el o împinsese la peretele *gurbi*-ului şi îşi descărcase puşca în ea de aproape.

Privirea lui Ben Ziane rămânea cu încăpăţânare fixată drept în faţa lui şi un orgoliu întunecat lucea în ea. Şi Dmitri s-a gândit că era de datoria lui să spună adevărul judecătorilor, pentru ca bărbatul acesta să nu fie condamnat fără milă... Nu a avut forţa să rămână multă vreme acolo şi a plecat, simţind că, de acum încolo, totul îi era indiferent, că nu mai dorea nimic... Totul se năruise, strivindu-l, şi nu îi mai rămânea nimic, în afară de durerea intensă şi de remuşcări.

Drumul şerpuieşte printre dealurile roşietice, leproase, pe care cresc arbori negri de mastic şi palmieri pitici, fibroşi.

Dmitri Orşanov, sub gluga lui mare, albastră, rătăceşte încet, încet pe drumul cenuşiu şi priveşte, liniştit acum pentru totdeauna, soarele roşiatic apunând şi pământul care se întunecă.

După năruirea ultimei sale încercări de viaţă liberă, Dmitri înţelesese că locul său nu era printre oameni, unde ar fi mereu ori victimă, ori călău, şi se întorsese la Legiune, cu o singură dorinţă de acum încolo, aceea de a rămâne acolo pentru totdeauna şi de a se odihni într-o zi în colţul celor numiţi *Heimatlos*, în cimitirul din Saïda...

AMARA, CONDAMNATUL

Pe atunci, pentru că trebuia, dar și pentru că-mi plăcea, studiam obiceiurile populațiilor maritime din porturile din sudul Franței și din Algeria.

Într-o zi, m-am îmbarcat la bordul navei *Félix Touache,* care pleca spre Philippeville[1].

Cu aerul unei persoane oarecare ce se afla pe punte, învăluită într-un burnuz albastru, nu atrăgeam atenția nimănui. Tovarășii mei de drum, fără să bănuiască nimic, nu-și schimbau deloc felul lor obișnuit de a fi.

Este într-adevăr o eroare gravă să crezi că poți studia obiceiurile unor popoare fără să te amesteci printre cei pe care vrei să-i studiezi, fără să trăiești în mijlocul lor...

Plecarea era într-o după-amiază senină de mai, un moment fericit pentru mine, ca toate plecările spre pământul iubit al Africii.

---

[1] Astăzi orașul Skikda, pe coasta de est a Algeriei.

Se încheia încărcarea navei *Touache* şi, o dată în plus, asistam la marea vânzoleală a orelor de îmbarcare.

Pe punte, câţiva pasageri aşteptau deja ridicarea ancorei. Erau cei care, asemenea mie, nu aveau deloc de la cine să-şi ia rămas-bun, nu aveau părinţi pe care să-i îmbrăţişeze...

Câţiva soldaţi, strânşi în grupuri indiferente... Un tânăr caporal de zuavi, beat mort, care, de îndată ce a urcat la bord, a căzut întinzându-se cât era de lung pe puntea umedă şi a rămas aşa, nemişcat, ca şi cum şi-ar fi pierdut suflul...

La distanţă, aşezat pe cordaje, am remarcat un bărbat foarte tânăr, care mi-a atras atenţia prin ciudăţenia înfăţişării.

Foarte slab, cu chipul bronzat, imberb, cu trăsături ascuţite, purta pantaloni de pânză prea scurţi, espadrile, un soi de vestă în dungi, deschisă pe pieptul osos, şi o pălărie de pai urâtă. Ochii săi pătrunzători, de o nuanţă arămie schimbătoare, aveau o privire stranie: se citea în ea un amestec de teamă şi de neîncredere feroce.

Auzindu-mă vorbind în arabă cu un vânzător de cai din Bône, bărbatul cu pălărie de pai, după lungi ezitări, a venit să se aşeze lângă mine.

– De unde vii? m-a întrebat cu un accent care a înlăturat orice dubiu asupra originii sale.

I-am zis o poveste oarecare, anume că mă întorceam după ce muncisem în Franţa.

– Slăvit fie Dumnezeu, dacă tu ai muncit în libertate, şi nu închis! mi-a spus el.

– Ce, tu vii din închisoare?

– Da. Am fost închis opt ani la Chiavari, în Corsica.

– Și pentru ce?

– Am ucis un om între Sétif și Bou Arréridj.

– Dar câți ani ai?

– Douăzeci și șase... Sunt eliberat condiționat de trei luni... A trecut ceva timp.

De-a lungul traversării, nu am mai avut răgazul să vorbesc cu condamnatul de la Chiavari.

Marea dezlănțuită se mai calmase. Se lăsa noaptea și odată cu apropierea de coasta Africii atmosfera se mai îmblânzise... Un aer călduț, amețitor plutea în penumbra crepusculului.

La orizont, înspre sud, o fâșie ceva mai închisă la culoare și o lume de aburi în mișcare făceau simțită prezența pământului.

În curând, când se făcuse noapte pe deplin, s-au ivit luminile din golful Stora. Condamnatul, sprijinit de parapet, privea fix luminile încă îndepărtate și mâinile i se încleștau pe lemnul alunecos.

– Este chiar Philippeville, acolo? m-a întrebat de mai multe ori, cu vocea tremurându-i de emoție...

În portul pustiu, lângă chei, unde câțiva docheri dormeau pe dalele de piatră, după debarcare, nava *Félix Touache* părea, așa nemișcată cum era, că dormea și ea în lumina rozalie a lunii care descreștea.

Era călduț. O mireasmă de nedefinit se ridica îmbătătoare din pământ. O, ceasuri fericite, ceasuri amețitoare

ale *întoarcerilor* în Africa, după exiluri îndepărtate și posomorâte!

Mă hotărâsem să aștept la bord răsăritul ca să-mi pot continua călătoria către Constantine, unde trebuia, formal, să asist la procesul celui care, cu șase luni mai devreme, încercase să mă asasineze, acolo, în Souful îndepărtat.[1]

Mi-am întins păturile pe punte, la babord, în partea în care apa făcea mai puțin zgomot.

Mă întinsesem, într-o stare profundă de bine, aproape voluptuoasă. Dar somnul nu venea.

Bărbatul eliberat condiționat care, și el, își petrecea noaptea la bordul navei, a venit să mi se alăture. S-a așezat lângă mine.

– Dumnezeu să te vegheze și să te păzească de închisoare, pe tine și pe toți musulmanii! mi-a zis el după o lungă tăcere.

– Spune-mi povestea ta.

– Dumnezeu să fie lăudat, credeam că o să mor acolo... E un cimitir unde îi îngroapă pe ai noștri, iar mulți dintre cei veniți înaintea mea sunt morți acolo... N-au nici măcar un mormânt pe pământ musulman.

– Cum ai putut să ucizi, atât de tânăr fiind, și de ce?

– Ascultă, mi-a spus. Tu ai fost crescut[2] la oraș și nu știi... Eu sunt dintr-un *duar* din Oulad Ali, care

---

[1] Isabelle Eberhardt fusese rănită cu o lovitură de sabie pe 29 ianuarie 1901, la Behima, lângă El Oued, de un membru al unei confrerii musulmane ostile celei din care scriitoarea făcea parte.

[2] Condamnatul o ia pe naratoare drept un bărbat tânăr.

ține de provincia Sétif. Noi suntem toți păstori, acasă. Avem multe turme, dar și cai. În afară de asta, avem și câmpuri pe care le însămânțăm cu orz și grâu.

Tatăl meu e bătrân și eu sunt singurul lui fiu. Printre animalele noastre se afla și o iapă frumoasă, de culoare gri, căreia nu îi ieșiseră încă dinții din al patrulea an. Tatăl meu îmi zicea mereu: „Amara, iapa asta e pentru tine." O numisem Mabruka și călăream adesea pe ea. Era foarte iute, ca vântul, și rea ca o panteră. Când o încălecam, se smucea și necheza, stârnindu-i pe toți armăsarii din zonă. Într-o zi, iapa mea a dispărut. Am căutat-o vreme de o săptămână și am aflat în cele din urmă că un cioban din Ouled Hassene, vecinii noștri din nord, mi-o furase. M-am plâns șeicului nostru și i-am dăruit un *mezuid*[1] cu unt ca să-mi facă dreptate.

Aflând că soldații din *makhzen*[2] aveau să vină să caute iapa, Ahmed, hoțul, cum nu putea să vândă animalul fiindcă îl știau cei din zonă, l-a dus într-o râpă și l-a strâns de gât. Am plâns când am aflat de moartea iepei. Apoi am jurat să mă răzbun.

Într-o noapte întunecoasă, am părăsit pe furiș *duar*-ul nostru și m-am dus la Ouled Hassene. *Gurbi*-ul lui Ahmed, dușmanul meu, era cam izolat și înconjurat de un gard mic, de nuiele, ghimpat. Am așteptat să răsară luna, apoi am înaintat. Ca să liniștesc

---

[1] Burduf din piele de capră tratată special, folosit pentru păstrarea untului.

[2] Corpuri ale jandarmeriei sau armatei, alcătuite din resortisanți algerieni.

câinii, le adusesem măruntaiele unei oi pe care o ucisesem în ziua aceea. La lumina lunii, l-am zărit pe Ahmed culcat în faţa *gurbi*-ului său, ca să-şi păzească oile. Puşca îi era pusă sub cap. Dormea profund. Mi-am strâns *gandura* cu eşarfa, ca să nu agăţ nimic. Am intrat în curte. Picioarele mi se înmuiaseră şi o căldură teribilă îmi ardea trupul. Ezitam, cu gândul la cât de periculos era ce făceam. Dar aşa îmi era dat, iar câinii, sătui, îşi arătau colţii. Atunci am luat puşca lui Ahmed, i-am tras-o de sub cap şi am descărcat-o de aproape în pieptul lui. Şi am fugit. Bărbaţii şi câinii din *duar* m-au urmărit, fără să m-ajungă însă. În momentul acela am făcut o greşeală: nimeni nu mă văzuse şi aş fi putut să mă întorc la tatăl meu. Dar frica de justiţia creştinilor m-a îndemnat să fug în hăţiş, pe coline. Vreme de trei zile şi trei nopţi m-am ascuns în râpe şi m-am hrănit cu smochine. Mi-era teamă. Noaptea, nu îndrăzneam să dorm. Cel mai mic zgomot, adierea vântului prin tufişuri mă făceau să tremur. În a treia zi, jandarmii m-au arestat. Povestea iepei şi plecarea mea scoseseră totul la iveală şi, în ciuda faptului că nu mărturisisem nimic, am fost condamnat.

Judecătorii mi-au cruţat viaţa pentru că eram tânăr. Trei luni am stat la închisorile din Sétif, din Constantine, aici în Philippeville. Apoi m-au îmbarcat pe o navă şi m-au trimis spre Corsica. La penitenciar, unde eram aproape toţi musulmani, nu eram prea nefericiţi, cu ajutorul lui Dumnezeu şi dacă ne purtam cum trebuia. Dar tot închisoare era, departe de familie şi într-o ţară necredincioasă. Slavă Cerului, m-au eliberat!

E mult de atunci, sunt trei luni!

– Regreți acum că l-ai omorât pe bărbatul acela?

– De ce? Era dreptul meu, pentru că el îmi ucisese iapa, care nu-i făcuse niciodată vreun rău! Doar că nu trebuia să fug.

– Deci în sufletul tău nu te căiești pentru ce ai făcut, Amara?

– Dacă l-aș fi ucis fără motiv, ar fi fost un mare păcat.

Și mi-am dat seama că beduinul nu considera, în mod sincer, în ciuda tuturor suferințelor îndurate până atunci, că fapta lui fusese o crimă.

– Ce vei face acum?

– Voi rămâne la tatăl meu și voi munci. Voi duce turma la păscut. Dar, dacă vreodată, noaptea, în hățiș, voi întâlni pe vreunul dintre cei din Ouled Hassene care au făcut să fiu prins, îl voi ucide.

La toate argumentele mele, Amara răspundea astfel:

– Nu eram dușmanul lor. Ei sunt cei care au semănat vrăjmășia. Cine seamănă vânt culege furtună.

Dimineața, în trenul spre Constantine.

Cu pupilele dilatate de bucurie și cu un soi de uimire, Amara privea ținutul care se derula lent sub ochii noștri.

– Uite, mi-a zis el dintr-odată, privește: e grâu... Și acolo e un câmp de orz... Ah! uită-te, frate, la femeile musulmane care strâng pietrele de pe ogorul acela!

Era pradă unei emoţii puternice. Picioarele îi tremurau, iar la vederea cerealelor atât de iubite, atât de venerate de beduin şi de femeile din rasa lui Amara a început să plângă ca un copil.

– Să trăieşti în pace, asemenea strămoşilor tăi! i-am spus. Pacea va coborî în sufletul tău. Lasă răzbunările pe seama lui Dumnezeu.

– Dacă nu te poţi răzbuna, te sufoci, suferi. Trebuie să mă răzbun pe cei care mi-au făcut atâta rău!

La gara din Constantine, ne-am despărţit ca fraţii. Amara a apucat pe drumul spre Sétif ca să-şi regăsească *duar*-ul.

Nu l-am mai revăzut de atunci.

ZAOUIA

În fiecare dimineaţă, la răsăritul soarelui, veneam să mă aşez sub arcada lăcaşului Sidi Abd er Rahman, din Alger.

Graţie deghizării mele, puteam intra în sfânta *zaouia,* la ora rugăciunii...

E straniu! Am resimţit acolo, în umbra străveche a moscheii sfinte a islamului, emoţii inefabile la auzul vocii înalte şi pline de forţă a imamului ce psalmodia cuvintele vechi ale credinţei musulmane în frumoasa limbă arabă, sonoră şi virilă, muzicală şi puternică asemenea vântului deşertului în care s-a născut, de unde a venit, la îndemnul unei unice voinţe umane, ca să cucerească universul...

Ascultam cuvintele acelea pe care aveam să le înţeleg şi să le iubesc în curând... Şi îl priveam pe imam. Era un şeic foarte bătrân, arab din sud, de rasă pură şi străveche, fără strop de sânge berber. Deja cu părul alb, avea ochi foarte mari, alungiţi, lipsiţi de viaţă, dar încă foarte negri.

În ochii lui se ivea uneori o sclipire intensă, ca o scânteie reaprinsă de-un suflu neașteptat, ca să-și recapete apoi fixitatea tulburătoare și grea.

În general, nu era lume multă.

Printre cei adunați acolo, erau credincioși adevărați, musulmani convinși, care păreau să soarbă în extaz cuvintele imamului...

Mai ales unul dintre ei părea un fanatic. Era un locuitor din M'zab, de vreo patruzeci de ani, cu alură de berber foarte pronunțată. Era zarzavagiu la Mustapha și se numea Yusuf ben el Arbi. În fiecare zi, sosea la moschee odată cu mine și la sfârșitul slujbei schimbam un *salamhaleik* foarte prietenesc.

Bărbatul avea, pe toată durata rugăciunii, o expresie cu adevărat extatică... Devenea palid, ochii îi străluceau bizar, în vreme ce repeta, fără graba majorității celorlalți, gesturile ritualice.

Când ieșea din moschee, după ce-și încălța papucii urâți, dădea întotdeauna câteva monede copiilor locului, care cerșeau...

În ceea ce mă privește, când ieșeam, mă așezam pe pragul ușii, după ce toată lumea plecase. Îmi aprindeam o țigară „L'Orient" și, cu picioarele încrucișate sub mine, îl așteptam pe iubitul meu, care nu pierdea ocazia să vină să mă întâlnească mai ales în acest loc.

Ca să ajung la *zaouia,* dacă îmi petrecusem noaptea în locuința mea oficială, de pe Quai de la Pêcherie, trebuia mai întâi să mă duc pe Rue de la Marine, la o anumită spălătoreasă italiancă, Rosina Menotti, care locuia într-o cameră la subsol, în care îmi schimbam

hainele de femeie cu costumaţie care se potrivea cu planurile mele de peste zi. Apoi mergeam foarte domol către *zaouia.*

Dacă, dimpotrivă, îmi petrecusem noaptea fie hoinărind imprudent prin cartiere periculoase, fie într-una din celelalte locuinţe ale mele, din oraşul de sus sau din Bab Azoun, trebuia să o iau pe scurtături de neimaginat.

Locuiam din când în când la o cântăreaţă din cartierul Sid Abdallah. O altă locuibţă se afla pe strada Si Rahmadan, la evrei...

O a treia locuinţă se afla nu departe de vechea moschee El Kasbah Beroui, astăzi dezafectată şi transformată în biserică creştină.

Când găseam de cuviinţă să mă exilez şi mai departe, puteam să cer ospitalitate unui cărbunar sudanez negru din Bab Azoun. Dar cel mai adesea îmi petreceam nopţile făcând plimbări teribil de riscante, în locuri rău famate, unde contemplam scene de necrezut, dintre care multe sfârşeau de-a dreptul înecate în sânge.

Cunoşteam o groază de indivizi degeneraţi şi suspecţi, femei de stradă şi recidivişti care reprezentau pentru mine tot atâtea subiecte de observaţie şi de analiză psihologică. Aveam de asemenea mulţi prieteni siguri, care mă iniţiaseră în misterele Algerului voluptuos şi criminal.

După o noapte petrecută în astfel de observaţii, uneori, dimineaţa, trebuia să străbat cale lungă până la *zaouia.*

Soarele lumina din plin piaţa elegantă şi arborii din grădina Marengo. Cerul era mereu de o puritate imaterială, de o transparenţă de vis.

Marea sclipea în lumină, opalină şi cristalină, încă trandafirie de la scânteierile cerului matinal. Portul se trezea la viaţă, iar în partea de jos a oraşului, la Bab Azoun, pe Boulevard de la République şi pe digul Kheir ed Dine, o mulţime pestriţă se mişca în două puhoaie care se revărsau în sensuri opuse.

Mă odihneam la ora aceea blândă şi uimitor de veselă. Sufletul părea să-mi plutească în vidul fermecător al cerului inundat de lumină şi viaţă.

Au fost ore binecuvântate, ore de contemplaţie şi de tăcere, de reînnoire a întregii mele fiinţe, de extaz şi de beţie ca acelea pe care le-am petrecut, deghizată fiind, aşezată pe treapta de piatră, la umbra răcoroasă a frumoasei *zaouia* liniştite. Au fost ore de voluptate reală şi intensă, de tinereţe şi de poftă de viaţă!

Rămâneam adeseori multă vreme aşteptând aşezată astfel, fără să devin vreodată nerăbdătoare, mereu calmă. Ştiam că ajungeam întotdeauna înainte de ora fixată, ca să ascult rugăciunea.

În cele din urmă, de cealaltă parte a pieţei, vedeam apărând silueta înaltă, zveltă şi subţire a lui Ahmed.

Şi el mă zărea şi îmi făcea semn cu mâna dreaptă. Sosea aproape alergând, mereu surâzător, întotdeauna vesel. Ochii lui frumoşi se uitau în ai mei de fiecare dată cu aceeaşi tandreţe şi îmi zicea cu surâsul lui drăgălaş:

– Eşti un bun musulman! Tu eşti deja aici, iar eu mereu în întârziere! *Salamhaleik, habiba mahchuki,* bună ziua, iubita mea!

El se aşeza lângă mine şi începea prin a-şi aprinde ţigara lui dintotdeauna de la a mea. Apoi, urma o conversaţie interminabilă, infinit de plăcută.

Mă îmbătam cu vocea lui melodioasă în arabă, pe care el o vorbea la fel de bine ca pe limba maternă, turca. Expunea teorii subtile de artă şi de filozofie, mereu purtând amprenta epicureismului său surâzător, voluptuos şi indolent.

Mă asculta şi pe mine, spunându-mi gândurile, îndoielile şi tentaţiile, şi îmi zicea uneori:

– Ai un suflet ciudat şi inteligenţa ţi-e ascuţită... dar porţi asupra ta fatalitatea rasei tale şi eşti o pesimistă de neînvins.

Îmi plăcea să-l ascult spunându-mi toate lucrurile acestea în franceză, pentru că nu putea să le exprime în întregime prin intermediul arabei...

Totuşi, prefera să-mi vorbească în arabă, pe care o iubea şi pe care am început repede să o înţeleg. Apoi îmi zicea cu un zâmbet vesel, de copil:

– O să mor de foame... Hai, vino, să mergem să mâncăm.

Ne duceam într-o dugheană oarecare de pe vechile străduţe arabe şi luam masa voioşi. Felul în care eram deghizată şi titlul de *sidi*[1] cu care mi se adresau cu naivitate arabii îl făceau pe Ahmed să moară de râs.

---

[1] „Domnule", adresare respectuoasă în limba arabă.

El, filozoful, sceptic şi neîncrezător, ciudată anomalie a poporului său, căruia Ahmed îi păstrase toate calităţile. Avea o veselie copilărească şi comunicativă atunci când lăsa deoparte calmul său puţin dispreţuitor, dar întotdeauna blând şi adesea foarte melancolic.

În iubire, era voluptuos şi rafinat, asemenea unei mimoze pe care orice atingere brutală o face să se strângă. Iubirii lui, liniştite şi tandre, nu-i lipsea însă o intensitate extremă...

Pentru el, plăcerea simţurilor nu era voluptatea supremă. Îi adăuga voluptatea intelectuală, infinit superioară. În el, masculul era aproape supus, aproape ucis de intelectul său puternic şi eliberat de esenţa pur transcendentală. Îmi spunea adesea:

– Cu cât este firea ta mai virilă decât a mea şi cu cât eşti tu mai mult făcută pentru luptele dure şi necruţătoare ale vieţii...

Se mira de violenţa mea. Eram foarte tânără pe atunci, nu aveam nici douăzeci de ani, iar vulcanul care de atunci s-a acoperit de cenuşă şi care nu mai erupe ca altădată fierbea în vremea aceea cu o forţă teribilă, ducând cu şuvoaiele sale de lavă fierbinte întreaga mea fiinţă către trăiri extreme...

Uneori, fratele nostru, Mahmud, ni se alătura şi aducea voioşia lui nebună şi exuberanţa juvenilă.

– Mahmud este o natură masculină pură şi e la o mie de leghe de mine, dar cu toate astea îl iubesc cu o tandreţe nemărginită! spunea Ahmed.

Hoinăream pe atunci toţi trei pe la periferie, la Sidi Abd er Rahman bou Koubria, cimitirul musulman de pe drumul lui Hussein Dey.

A urmat apoi o „a doua viaţă" bizară, viaţa voluptăţii, a iubirii. Beţia violentă şi teribilă a simţurilor, intensă şi delirantă, contrastând mai ales cu existenţa de fiecare zi, calmă şi gânditoare, cum era a mea. Ce beţie! Ce patimi de iubire sub soarele arzător! Prin natura mea, eram şi eu arzătoare, iar sângele îmi curgea cu o rapiditate înfierbântată prin venele umflate sub jugul pasiunii.

Îmi risipeam nebuneşte tinereţea şi forţa vitală, fără cel mai mic regret. Din experienţă, ştiam că va veni cândva o zi când dezgustul şi plictiseala mă vor copleşi şi în care totul se va fi sfârşit, îndepărtat de nestatornicia mea înnăscută...

Dar în ameţeala clipei prezente, uitam de toate şi mai ales de viitor. Sau mai degrabă viitorul îmi apărea ca o continuare nedefinită a prezentului... Era o beţie fără sfârşit. Când beţia sufletului meu în ţara aceasta minunată, sub soarele-i unic şi avântul sublim al gândirii către zonele calme ale speculaţiei, când plăcutele extaze întrepătrunse mereu de melancolie, extazele produse de artă, această chintesenţială şi misterioasă plăcere a plăcerilor.

AÏN DJABOUB

Concetățenii lui din Tlemcen îl venerau pe Si Abderrahman ben Burenan, în ciuda tinereții lui, pentru cunoașterea și viața sa austeră și pură. Totuși, el călătorea modest, călare pe catârca lui albă și însoțit de un singur servitor. Învățatul mergea astfel din oraș în oraș, ca să se instruiască.

Într-o zi, a ajuns în defileurile sălbatice ale uedului săpat de râul Allala, în apropiere de Ténès.

La o cotitură bruscă a drumului, Si Abderrahman și-a strunit catârca și l-a lăudat pe Dumnezeu cu voce tare, atât de frumoasă era priveliștea care se înfățișa ochilor săi.

Munții se îndepărtau, lăsând între ei o vale cu contururi armonioase. În adâncul văii, curgeau, sinuoase, către marea care se vedea la orizont, apele râului Allala.

Înspre dreapta, muntele Sidi Merouane înainta, în plină mare, printr-un promontoriu înalt și îndrăzneț.

La poalele muntelui, într-o buclă a uedului, orașul Ténès al musulmanilor se ivea în trepte, pe de-a-ntregul

alb în maroniul cald al pământului și în verdele tare al smochinilor.

Muntele și valea erau învăluite într-un strat fin de abur violet, în vreme ce luciri portocalii și roșietice înflăcărau domol orizontul oriental, în spatele *djebel*[1]-ului Sidi Merouane.

Primele raze de soare s-au strecurat curând pe țiglele arămii ale acoperișurilor, pe minaret și pe zidurile albe ale orașului.

Și totul s-a făcut violet, în vale și pe munte. Ténès s-a ivit în fața lui Si Abderrahman, în cele mai plăcute ceasuri, în strai virginal.

Aproape de vechile ziduri înnegrite și ruinate de vreme, printre casele șubrede, dărăpănate sub lințoliul de var imaculat, se deschide un loc mic, în care se află doar o cafenea maură obișnuită și plină de fum, în fața căreia se găsește un arc de verdeață, construit din araci grosolani, pe care se cațără ramurile unei vițe-de-vie seculare. Un divan larg din ghips, acoperit cu rogojine uzate, servește drept loc de șezut.

De acolo se văd intrarea în defileuri, pădurile de pin, *djebel*-ul Sidi Abd el Kader și *kubba*[2] albă, ruinele vechii citadele numite *smala.* În adâncul văii, printre stânci căzute și leandri roz, Allala își rostogolește apele cristaline.

În timpul zilei, Si Abderrahman preda Coranul și Legea islamică la moschee. Lumea intuise în el un

---

[1] „Munte".

[2] Sanctuar consacrat unui marabu; cupola sanctuarului.

mare învățat și îl sâcâia cu dovezi de respect de care se ferea.

În fiecare seară, înainte de clipa roșiatică a apusului soarelui, venea să se întindă într-o rână sub bolta de viță.

Acolo, singur, într-un decor simplu și liniștit, savura clipe delicioase.

Departe de căminul conjugal, evita cu grijă toate gândurile și mai ales toate priveliștile care vorbesc simțurilor și le stârnesc.

Cu toate acestea, într-o seară, s-a lăsat furat de imaginea unui grup de fete care scoteau apă din fântână.

Se purtau și se mișcau grațios. Cum erau aproape copile încă, se jucau stropindu-se cu apă și scoțând hohote de râs.

Una dintre ele părea, totuși, serioasă.

Mai mare decât însoțitoarele sale, ea își ascundea pe jumătate frumusețea chipului și splendoarea ochilor sub un *haik*[1] vechi, de lână albă, pe care și-l ținea cu mâna. Cu amfora ei mare de lut în mâini, ea se urcase pe o grămadă de dărâmături și părea să privească, visătoare, crepusculul incendiar care o împurpura pe de-a-ntregul și desena un nimb fragil în jurul siluetei ei zvelte.

Din momentul acela, Si Abderrahman a cunoscut bucuriile și chinurile iubirii.

Și-a pierdut întreaga stăpânire de sine, toată judecata fermă. Se simțea mai slab decât un copil.

---

[1] Șal, văl, țesătură fină.

De acum, aştepta febril seara ca să o revadă pe Lalia: îi auzise numele.

În cele din urmă, într-o zi, nu a mai putut rezista dorinţei de a i se adresa şi i-a cerut aproape cu umilinţă să-i dea puţină apă.

Cu gravitate, întorcându-şi capul, Lalia i-a întins urciorul *taleb*-ului.

Apoi, pentru că Si Abderrahman era frumos şi în fiecare seară îi vorbea fetei, ea a prins curaj, surâzându-i de îndată ce-l zărea.

El ştia că ea era fiica unor oameni săraci, că era promisă unui cizmar din oraş şi că în curând nu ar mai veni să ia apă, pentru că sora ei mai mică, Aisha, s-ar fi vindecat de o rană care o ţinea la pat şi acum ea ar fi aceea care, nefiind încă nubilă, avea să iasă din casă.

Într-o seară, cum râsetele şi privirile însoţitoarelor sale o făceau să roşească pe Lalia, ea i-a şoptit lui Si Abderrahman:

– Vino când se lasă noaptea, în Sahel, pe drumul spre Sidi Merouane.

În ciuda tuturor eforturilor de voinţă şi reproşurilor conştiinţei sale, Si Abderrahman s-a dus în vale, de îndată ce s-a întunecat.

Şi Lalia, tremurând, a venit să se adăpostească în braţele *taleb*-ului.

În fiecare noapte, cum mama ei dormea profund, Lalia putea să evadeze. Înfăşurată în burnuzul fratelui absent, venea pe furiş să-l întâlnească pe Si

Abderrahman în Sahel, printre tufele dese de leandri roz și tamariscă fină.

Alteori, mai ales în nopțile cu lună, se duceau pe coastele Châr ir, dormeau în *klyl* și *liazir* parfumate, în lavanda înaltă și cenușie și rozmarinul sălbatic... Strângându-se unul în altul, ei simțeau, în nesiguranța și fragilitatea unirii lor, o bucurie melancolică, o voluptate aproape amară, care le smulgea uneori lacrimi.

O vreme, cei doi amanți s-au bucurat de fericirea lor ascunsă.

Apoi, destinul i-a pus capăt brutal; tatăl lui Si Abderrahman fiind în agonie, *taleb*-ul a fost nevoit să se întoarcă la Tlemcen.

În seara de rămas-bun, Lalia a avut mai întâi o izbucnire de disperare și de plâns cu sughițuri. Apoi, resemnată, s-a liniștit. L-a dus însă pe amantul ei la o veche fântână mică, acoperită de mușchi, aflată sub zidurile orașului.

– Bea, i-a zis ea, și vocea sa guturală a căpătat un ton solemn. Bea, căci este apa miraculoasă a fântânii Aïn Djaboub, care-i leagă pe cei care o gustă să se întoarcă înapoi. Acum, du-te, o, dragul meu, mergi în pace. Dar cel care a băut din Aïn Djaboub va reveni, iar lacrimile Laliei se vor opri în ziua aceea.

– Cu voia Domnului, mă voi întoarce. Nu se spune că inima este cea care ne călăuzește pașii?

Și *taleb*-ul a plecat.

Si Abderrahman, cel pe care călătoriile îl pasionau odinioară, pe care varietatea locurilor îl încânta, simțea că, de când părăsise orașul Ténès, totul îi părea

posomorât şi lipsit de culoare. Călătoria îl plictisea şi locurile care înainte îi plăceau i s-au părut acum urâte şi dizgraţioase.

„Vai", şi-a spus el, „nu lucrurile s-au schimbat, ci sufletul meu e în doliu."

Tatăl lui Si Abderrahman a murit şi cei din Tlemcen l-au obligat într-o oarecare măsură pe fiul lui să ocupe postul defunctului, acela de mare învăţat.

A fost înconjurat de onoruri datorate cunoştinţelor şi vieţii sale, a cărei puritate se apropia de sfinţenie. S-a însurat cu o femeie tânără şi fermecătoare, bucurându-se de cea mai mare prosperitate.

Cu toate acestea, Si Abderrahman rămânea sumbru şi neliniştit. Gândurile sale nostalgice erau la Ténès, aproape de Lalia.

A avut curajul să-şi îndeplinească vreme de cinci ani îndatoririle de mare învăţat. Când fratele său mai mic, Si Ali, i-a fost egal în cunoaştere şi în merite de toate felurile, Si Abderrahman s-a eliberat de însărcinarea sa în favoarea lui. Şi-a repudiat soţia şi a plecat.

Avea s-o regăsească pe Lalia şi să se căsătorească...

Si Abderrahman judeca aşadar ca un copil, uitând că omul nu se bucură niciodată de două ori de aceeaşi fericire.

Şi la Ténès, unde s-a întors ca într-o patrie, cu inima săltându-i de bucurie, Si Abderrahman nu a găsit din Lalia decât un mormânt mic, cenuşiu, sub umbra îngustă a unui eucalipt, în vale.

Lalia murise, după ce îl aşteptase plângând pe *taleb* mai bine de doi ani.

Si Abderrahman s-a trezit atunci pe buza prăpastiei nemărginite, care este neantul tuturor lucrurilor.

A înţeles inutilitatea voinţei şi nebunia fatală a inimii avide, care ne îndeamnă să căutăm lucrul cel mai imposibil: retrăirea vremurilor apuse.

Si Abderrahman şi-a părăsit straiele mătăsoase de orăşean şi s-a înveşmântat în lână aspră. Şi-a lăsat părul să crească şi s-a dus desculţ în munţi, unde, cu mâinile lui neîndemânatice, şi-a clădit un *gurbi.* S-a retras din lume, trăind de atunci înainte din mila credincioşilor care îi venerează pe singuratici şi pe cei sărmani.

Faima sa de marabu s-a răspândit până departe. Trăia în rugăciune şi contemplare, atât de blând şi atât de paşnic, încât animalele temătoare ale pădurii se culcau la picioarele sale, încrezătoare.

Şi în acest timp, anahoretul revedea, cu ochii memoriei, oraşul Ténès scăldat în aurul purpuriu şi silueta aureolată a Laliei cea de neuitat, şi umbra complice a smochinilor din Sahel, şi nopţile cu lună pe coastele Châr ir, în lanurile de lavandă argintie şi pe marea din josul pantei, adormită în murmurul ei etern.

MEDDAH[1]-UL

În compartimentele de clasa a treia, strâmte și prăpădite, mulțimea, în burnuzuri pământii, se înghesuie zgomotos. Trenul a plecat deja și merge, leneș, pe șinele supraîncălzite, iar beduinii încă nu și-au găsit un loc. E un vacarm vesel... Trec și iar trec peste despărțiturile joase dintre compartimente, își așază bagajele și boccelele zdrențuite, se organizează ca pentru o călătorie foarte lungă... Obișnuiți cu imensele spații deschise, pun întrebări cu voce foarte tare, râd, glumesc, se înghiontesc amical.

În sfârșit, toată lumea s-a așezat, în aerul tot mai sufocant al micilor cuști năpădite clipă de clipă de rotocoale de fum gros, încărcat de funingine neagră și unsuroasă.

S-a lăsat o tăcere de moment.

---

[1] Un fel de rapsod.

Din boccelele diforme, din bagaje, se ivesc *djuak*[1]-uri, *gasba*[2]-uri, *benadir*[3]-e şi o *rhaita*[4], întreaga orchestră obligatorie a pelerinajelor arabe.

În compartimentul din mijloc, se ridică atunci un bărbat tânăr, înalt, voinic, înfăşurat cu mândrie în burnuzul său de un alb imaculat, care contrastează cu pământiul celorlalte... Chipul lui cu trăsături mai regulate, mai frumoase, de om din Sud, este bronzat, tăbăcit de soare şi vânt. Ochii, alungiţi şi negri, poartă în ei o singură sclipire sub sprâncenele bine arcuite.

Cu mâna lui subţiată de huzur, el impune tăcere.

Este El Hadj Abd el Kader, *meddah*-ul. Va cânta, iar toţi ceilalţi, în genunchi pe banchete, se apleacă peste pereţii despărţitori ca să-l asculte.

Foarte lent, în surdină, *djouak*-urile şi *gasba*-urile încep să răspândească o tristeţe domoală, blândă, infinită, în vreme ce, încă discret, *benadir*-ele bat măsura monoton.

Trestiile fermecate tac şi *meddah*-ul începe, cu un aer ciudat, o melodie despre „sultanul sfinţilor", Sidi Abd el Kader Djilani din Bagdad.

Vindecă-mă, o, Djilani, flacără a tenebrelor!
Vindecă-mă, o, cea mai bună dintre creaturi!
Inima-mi este cuprinsă de frică.
Dar zid de apărare îmi fac din tine.

---

[1] Fluier de trestie.

[2] Instrument de percuţie.

[3] Un soi de tamburină.

[4] Un fel de cimpoi.

Vocea sa, grăbită la primele cuvinte ale fiecărui vers, se tărăgănează înspre sfârşit, ca o tânguială. Se transformă în cele din urmă într-un strigăt trist, prelung, preluat de îndată de *rhaita* ţipătoare, care plânge în hohote şi pustieşte, pierdută, ca în pragul disperării... Şi din nou clipocitul apei pe pietre sau vântul uşor prin trestii al *djouak*-urilor şi *gasba*-urilor care îşi reiau cântul când tace *rhaita* cu accente grave... apoi vocea sonoră şi tânguitoare a rapsodului arab.

Auditorii entuziaşti subliniază anumite pasaje cu strigăte admirative de „Allah! Allah!".

Şi trenul, şarpe negru, merge de-a curmezişul câmpului calcinat, ducându-i pe *ziar*[1]-i, muzica lor şi veselia lor naivă către o oarecare *kubba*[2] albă a pământului african.

Către nord, munţii înalţi care mărginesc oraşul Medjoua îngrădesc orizontul. Din creastă în creastă, înspre sud, ei descresc puţin câte puţin, până la întinsa câmpie Hodna.

În vârful unei coline înalte, pe un soi de terasă plină de crăpături şi roşiatică, fără un arbore, fără un fir de iarbă, se ridică o *kubba* mică, pe de-a-ntregul lăptoasă, izolată în haosul coastelor aride şi aspre, asupra cărora lumina incandescentă a verii aruncă scânteieri incendiare.

---

[1] „Pelerini".

[2] Sanctuar închinat unui marabu.

În plin soare, se mișcă o mulțime agitată, în grupuri care se schimbă mereu și de-o nuanță uniformă de arămiu-deschis... Beduinii se deplasează, cu strigături cântate, în jurul *makam*[1]-ului înălțat în onoarea lui Sidi Abd el Kader, domnul locurilor cerești.

Sub corturi rupte din pânză gri-închis, kabilii în cămașă și cu turban servesc cafea prost măcinată în cești ciobite. Atrase de lichidul dulce, muștele, exasperate de căldură, atacă fețele transpirate, mâinile, ochii consumatorilor.

Muștele bâzâie și beduinii discută, râd, se ceartă fără oprire, ca și cum gâtlejul le-ar fi tare ca bronzul. Vorbesc despre afacerile tribului lor, despre târgurile din regiune, despre prețul alimentelor, despre recoltă, despre micile negoțuri șirete cu vite, despre impozitele care trebuie plătite în curând.

Deoparte, sub un cort mare, vărgat și jos, femeile ciripesc, invizibile, dar mereu atrăgătoare, fascinante prin simpla lor vecinătate pentru tinerii tribului.

Ei pândesc cât se poate de aproape de preafericita *bit ech char*[2] și uneori o privire încărcată de ură, urmată de o amenințare surdă a vocii sau a gestului, dezvăluie un întreg roman misterios, care se va transforma poate în curând într-o dramă sângeroasă.

Pe jumătate culcat pe o rogojină, cu ochii întredeschiși, *meddah*-ul se odihnește.

---

[1] Monument funerar.

[2] „Casa luminii".

Foarte apreciat pentru vocea lui frumoasă și repertoriul inepuizabil, El Hadj Abd el Kader nu se lasă condus de auditoriu. Nepăsător și cu maniere plăcute, știe să devină teribil când este hărțuit. Se consideră pe sine însuși un personaj important și cântă doar când are chef.

Originar din tribul – viciat ereditar de prostituția seculară – Ouled Naïl, vagabond din copilărie, însoțind *meddah*-ii care l-au învățat arta lor, El Hadj Abd el Kader reușise să meargă în pelerinaj la toate orașele sfinte, în suita unui mare marabu pios. Iscusit și egoist, dar curios din fire, o luase pe drumul cel mai lung ca să se întoarcă: străbătuse Siria, Asia Mică, Egiptul, Tripolitania și Tunisia, culegând, de ici, de colo, povești fermecătoare, cântece pioase, ca și cantilene de amor și *nefra* pline de afecțiune ale beduinilor... El știe să-și depene poveștile și propriile amintiri cu o artă instinctivă. Analfabet, se bucura printre *tolba* înșiși de un respect unanim ca omagiu adus experienței și inteligenței sale. Leneș, mulțumindu-se cu puțin, iubind mai presus de orice propriile plăceri, *meddah*-ul nu a vrut niciodată să se amestece în istorii dubioase de furt, cu care a cochetat uneori și nu avea altceva să-și reproșeze decât aventurile, adesea periculoase, către care l-a condus natura sa de iubitor de plăceri, de îndrăgostit, o reputație pe care trebuie s-o întrețină.

În trib, cocoșul perfect, bărbat iubitor de femei, riscându-și capul pentru frumoasele greu accesibile, se bucura de o notorietate măgulitoare și, în ciuda moravurilor, a geloziei sălbatice, genul acesta de fapte

beneficia de o indulgenţă relativă, cu condiţia evitării conflictelor cu cei interesaţi şi mai ales a delictului flagrant, aproape întotdeauna fatal. Cum pentru un străin, cvasitoleranţa aceasta este şi mai redusă, aureola de curaj a *meddah*-ului sporea astfel, graţie creşterii pericolului şi îndrăznelii.

Cât a durat sărbătoarea, ochii nomadului au căutat cu pasiune să descopere, sub vălul de mister al cortului femeilor, un semn oarecare, abia sesizabil, care să promită o cucerire.

După dansuri, lupte, şederea îndelungă în jurul *meddah*-ului, al cărui piept puternic este neobosit, după câteva monede dăruite ca *ziara*[1] *ukil*[2]-ului care răspunde de binefaceri, beduinii, osteniţi, adorm într-un târziu, înfăşuraţi în burnuzurile lor, chiar pe bunul pământ atât de familiar, refugiu al mizeriei de care nu se pot despărţi. Încetul cu încetul se lasă tăcerea şi luna îşi plimbă singuratică lumina ei roz asupra grupurilor adormite pe pământul gol...

Este ora la care se poate zări o fantomă fugară coborând în albia seacă a uedului, unde, aşezat pe o piatră, *meddah*-ul aşteaptă, într-o nesiguranţă ameţitoare... Cum va fi ea, necunoscuta care, de sub pânza grea a cortului, i-a făcut un semn cu mâna la apus?

În care, pe catâri, pe jos sau mânând de la spate măgăruşi împovăraţi, *ziar*-ii lui Sidi Abd el Kader

---

[1] Ofranda pelerinilor.

[2] Un fel de administrator însărcinat cu treburile financiare.

pleacă și, ajunși la poalele colinei, se împrăștie ca să se întoarcă în *duar*-urile lor, ascunse acolo jos, în vâlvătaia posomorâtă a câmpiei.

Iar *meddah*-ul, el o ia la întâmplare pe un drum oarecare, cu bocceaua ușoară de boarfe legată de o sfoară de-a curmezișul pieptului. Drept, cu capul ridicat, cu pasul lent, el se duce spre alte *kubba*, către alte grupuri de *ziar*-i, pe care îi va încânta cu glasul său și ale căror fete îl vor iubi, în nopțile complice...

Fără griji, culcându-se în cafenele maure în care primește adăpost și este hrănit în schimbul a câteva cuplete sau povești, El Hadj Abd el Kader merge cutreierând triburile beduine și kabile, sedentare sau nomade, urcând vara spre nord, trecând iarna în zona podișurilor înalte, ca să ajungă în *refugiile* surâzătoare ale Saharei: Biskra, Bou Saâda, Tiaret...

Din târg în târg, de la un tain de cușcuș la altul, el rătăcește astfel, bucurându-se, în final, de fericirea fugară, puțin complicată a celor născuți vagabonzi...

Dar vine o zi, înșelătoare, neînduplecată, când toată înaintarea aceasta, presărată cu un șir neîntrerupt de bucurii mărunte, care fac uitate eșecurile, încetează.

Statura lui El Hadj Abd el Kader s-a gârbovit, umbletul său a devenit nesigur, strălucirea înflăcărată a ochilor i s-a stins: frumosul *meddah* a îmbătrânit.

Cerșetor orb, el continuă și atunci să rătăcească, mai încet, condus de un băiețel oarecare, luat din armata numeroasă a celor care mișună pe marile drumuri... Bătrânul cere pomană și micuțul întinde mâna.

Uneori, cuprins de o tristeţe fără nume, bătrânul vagabond începe să cânte, cu glas tremurător, frânturi de cuplete sau să bălmăjească fărâme din poveştile frumoase de altădată, confuze, haotice, a căror încheiere doar mintea lui o cunoaşte.

Într-o zi, beduinii care merg la târg găsesc, pe marginea drumului, corpul inert al cerşetorului, adormit sub soare, surâzând cu o supremă indiferenţă... *Allah iarhemu*[1], spun musulmanii care trec, fără niciun fior...

Şi trupul devine ţeapăn, sub ultima mângâiere a zilei care ia naştere, care zâmbeşte cu aceeaşi bucurie misterioasă Vieţii eterne şi Morţii eterne, florilor de pe potecă şi cadavrului *meddah*-ului...

[1] Ceea ce se spune despre morţi la musulmani, în traducere „Allah să-l miluiască!"

TABĂRA

Peste hamada se iveau zorile, o zi de iarnă stinsă, mohorâtă. La răsărit, în zare, o licărire de culoarea sulfului îngălbenea aburii grei, cenuşii. Crestele uscate, pereţii abrupţi ai munţilor se detaşau în nuanţe şterse pe opacitatea cerului întunecat.

Plantaţia de palmieri Béni Ounif, îngheţată, cu coroanele copacilor în neorânduială, se umplea de praf alburiu, iar vechile case din argilă uscată ale satului se iveau, gălbii, din umbra densă a văii, dincolo de marile cimitire pustii.

O tristeţe imensă plutea pe deasupra deşertului tern, despuiat de podoaba splendidă a luminii.

În vale, în jurul cailor legaţi, acoperiţi cu pături vechi, zdrenţuite, al cămilelor culcate, *gumier*[1]-ii şi *sokhar*[2]-ul se trezeau. Un murmur se ridica din

---

[1] Militar care aparţine unui *gum*, formaţie militară suplimentară, ai cărei soldaţi sunt recrutaţi de Franţa din Maghreb.

[2] Persoana din convoi care răspunde de cămile.

grămada de burnuzuri pământii, în care dormeau înfăşuraţi militarii, printre desagele negre şi albe, *telli*[1]-urile din lână şi în tot haosul de bagaje nomade. Strigătele plângăreţe ale cămilelor îmbrâncite acopereau vocile umane morocănoase, la ceasul deşteptării.

În tăcere, fără însufleţire, bărbaţii se trezeau ca să aprindă focul. În umezeala rece, frunzele de plamier uscate fumegau, fără să lase flăcările să danseze.

De luni şi luni, părăsindu-şi *duar*-urile, nomazii mergeau astfel în deşert, în convoi sau coloană, îndemnându-şi cămilele slabe în nesiguranţa continuă a regiunii, străbătute de jefuitori înfometaţi, de bande flămânde de hoţi la drumul mare, care trăiau izolaţi, pândind ca şacalii în defileurile aride ale munţilor.

De luni şi luni, uitaseră liniştea somnolentă a existenţei lor de altădată, fără altă grijă în afară de cea a hranei şi eternele certuri dintre triburi, care se terminau cu câteva împuşcături fără ecou...

Acum erau iarna, frigul îngheţat, nopţile fără adăpost, lângă jăraticul fumegând, în aşteptarea şi nesiguranţa unei noi plecări.

Graţie marii resemnări a rasei lor, ei erau făcuţi pentru o astfel de viaţă, i se supuneau pentru că le era dată de Dumnezeu, ca orice lucru aici, în deşert.

Din fraternitatea de arme rapid închegată, se năşteau învecinări la întâmplare, prietenii de-o zi, fără viitor.

---

[1] Saci mari din lână şi din păr de animal în care se ţineau cereale; saci dublaţi din lână sau din frunze de plamier pitic.

Erau astfel grupuri mici de bărbaţi care îşi legau caii împreună sau care îşi mânau cămilele către acelaşi colţ de tabără, care mâncau din aceeaşi strachină mare de lemn şi îşi puneau la comun interesele puţin complicate ale vieţii lor: cumpărarea alimentelor, îngrijirea animalelor – singura lor avere – şi, seara, veghea îndelungă în jurul focului, petrecută îngânând cantilene monotone din locul unde se născuseră, adesea îndepărtat, şi cântând la *djuak*-ul de trestie. Unii erau din rândurile triburilor Amour[1], din Aïn Sefra, alţii din triburile Hamyan din Mecheria, Trafi din Géryville. Câţiva, poeţi înnăscuţi şi analfabeţi, improvizau cântece despre evenimentele recente, povestind despre tristeţea exilului, pericolele care se iveau fără încetare, asprimea regiunilor deşertice, încăierările atât de numeroase, încât nu mai surprindeau şi nici nu mai nelinişteau pe nimeni, devenind lucruri obişnuite...

Şi în străfundul tuturor cântecelor se afla nepăsarea imensă faţă de orice, latentă în inimile lor simple şi dătătoare de curaj.

Uneori, izbucneau încăierări între oamenii triburilor sau chiar între corturi diferite... Adesea se lăsa cu vărsare de sânge...

Vântul îngheţat a măturat brusc tabăra unde stăteau cei din tribul Trafi, ridicând rotocoale de praf şi de fum, fluturând pânza întinsă a cortului alb, care aparţinea şefului *gum*-ului, împodobită cu un fanion tricolor.

---

[1] De la cuvântul berber *Imouren*, care înseamnă „locuitori din munţi“ (n. tr.).

Silueta ofițerului francez a trecut... Placid, cu mâinile cufundate în buzunarele de pânză albastră, cu pipa în gură, inspecta oamenii și animalele cu un aer distrat.

În jurul focului, trei *gumier*-i și un *sokhar* din tribul Hamyan vorbeau înfocat, deși cu voce joasă. Fețele lor de șoimi cu ochi adumbriți și dinți sidefii se aplecau, atente, și mânia le agita brațele slabe: în ajunul serii, unul dintre ei, Abdallah ben Sheik, se luase la ceartă cu un conducător de cămile marocan din tribul Doui Menia care își făcuse tabăra la înălțime, lângă sat.

Hammu Hassin, un bărbat foarte bătrân, a cărui barbă de omăt îi acoperea fața arsă și slabă, a murmurat:

– Abdallah... nopțile sunt negre și fără lună. În zilele noastre, pulberea vorbește adesea de una singură... Nu se știe niciodată.

Imediat apoi, agitația nomazilor s-a potolit. Zâmbete dezvelindu-le dinții albi le-au luminat chipurile întunecate.

Au terminat de băut cafeaua, apoi s-au ridicat, scuturând pământul care le îngreuna burnuzurile. Cu lentoare, leneș, s-au apucat de muncile mărunte ale taberei; și-au agățat traistele vechi din lână roșie de grumazul cailor, au întins puținul fân proaspăt dinaintea animalelor, au curățat rapid calul gri al ofițerului. Unii dintre ei au început să-și cârpească hamurile, burnuzurile. Alții au urcat în sat, pentru negocieri interminabile cu evreii și ca să bea vreme îndelungată ceai marocan în odăile simple ale cafenelelor maure.

În inactivitatea lor forțată, nu-i încerca plictiseala. Cămilele scoteau un soi de hârâieli și se mușcau, un cal s-a dezlegat și a luat-o la galop furios de-a curmezișul câmpului. Doi bărbați își disputau câteva brațe de fân...

Și asta a fost tot, ca în fiecare zi, în monotonia orelor pustii.

Abdallah ben Sheik și *sokhar*-ul Abdeldjebbar uld Hada au plecat domol, umăr la umăr, către albia secată a uedului.

Așezați în spatele unei tufe de leandru roz, vorbesc în șoaptă, punând la cale cum să se răzbune. Abdallah și Abdeldjebbar deveniseră prieteni inseparabili. Amândoi foarte tineri, foarte îndrăzneți, avuseseră deja parte de aventuri periculoase de amor, la *duar*-ul celor care făceau parte din *makhzen* sau la frumoasele femei ale triburilor Amour din Zenaga.

Au rămas amândoi tot restul zilei, cercetând cu grijă, fără să dea de bănuit, tabăra celor din tribul Doui Menia.

După un crepuscul sângeriu, frământat, sub bolta întunecată a norilor, a venit noaptea, grea, opacă. Vântul se liniștise și în curând s-a lăsat tăcerea în pustiul imens din preajmă.

În tabere se mai cânta încă, în jurul focurilor care se stingeau, aruncându-și din când în când ultimele scântei rozalii asupra nomazilor culcați, înfășurați în burnuzurile lor negre sau albe.

Apoi întreaga fire a tăcut. Numai câinii mai mârâiau din timp în timp, ca pentru a rămâne treji.

O împuşcătură a sfâşiat tăcerea. A fost larmă mare, *djerid*[1]-e care luau foc, agitate de braţe întinse: l-au găsit pe cel din tribul Menia în apropierea cămilelor lui, rostogolit la pământ, cu pieptul străpuns.

În tabăra celor din tribul Trafi, Abdallah ben Sheik adăuga întrebările sale celor ale tovarăşilor săi, în vreme ce, în umbră, Abdeldjebbar regăsea cămilele tatălui său, îngrămădite una într-alta în jurul jarului stins.

Ancheta nu a dus la niciun rezultat. L-au îngropat pe cel mort în nisipul roşiatic şi au pus câteva pietre unele peste altele deasupra movilei joase, pe care vântul o va netezi în puţine zile.

Siroco încetase să mai bată şi, în grădini, graţie prospeţimii umede a nopţilor, lua naştere o primăvară pală, plante foarte verzi apăreau pe sub curmalii despuiaţi de scânteierea lor de praf cenuşiu.

Domnea o mare agitaţie în tabere şi în sat: sosise ordinul de plecare. *Gumier*-ii din triburile Trafi şi Amour se duceau la Béchar, cu o coloană. *Sokhar*-ii coborau către sud, cu convoiul care se ducea spre Béni Abbès.

Aşezaţi pe vine în cerc, pe uliţele satului, printre materiale de construcţie şi moloz, *mokhazni*[2]-i în burnuzuri albastre, *spahi*-ii roşii şi nomazii cu văluri roşcate

---

[1] Un soi de suliţe din lemn şi cu vârful de metal (n. tr.).

[2] Soldat din cavaleria *makhzen*-ului.

își împărțeau cu zgomot merindele și banii înainte să se despartă: își lichidau viața în comun, provizorie.

Sokhar-ii și al lor *bach hammar*[1] mânau cămilele în spațiul gol care despărțea gara cu șinele de tren de zidurile cenușii ale redutei și ale biroului arab[2].

Câte un călăreț trecea în galop uneori, răspândind groaza și dezordinea în grupul compact de cămile al căror glas hârâit și sălbatic domina celelalte zgomote.

Nomazii se chemau, își vorbeau de departe, prin strigăte lungi, cântate, prin gesturi confuze.

Și era un haos de cămile, de cai înșeuați, de atelaje scrâșnind, de saci, de cufere, de burnuzuri fluturând în vânt, în praful auriu, care se ridica în vârtejuri în soarele arzător...

Apoi, *gum*-ul tribului Trafi, cu fanioanele sale tricolore fâlfâind deasupra călăreților, a ocolit reduta și s-a îndreptat spre vest.

Pentru o clipă s-a văzut, scăldat în lumină, pe fundalul întunecat al muntelui... Apoi a dispărut.

Cămilele încărcate au coborât încet pe câmpie, într-un lung șir negru, mânate de *sokhar*-i.

O companie de trăgători se scurgea prin stânga cu un tropăit confuz, săgetând cu roșul fesurilor și centurilor cenușiul închis al peisajului de câmpie.

Ultimele cămile au dispărut în aburul rozaliu, pe drumul spre Djenan ed Dar, către sud. În valea

---

[1] Ghidul caravanelor sau convoaielor.

[2] Structură administrativă, înființată de Franța după cucerirea Algeriei în 1830 (n. tr.).

sa aridă, peste Béni Ounif se lăsa din nou tăcerea toropită.

Nomazii au plecat fără o privire de regret pentru colțul acesta de ținut unde trăiseră câteva săptămâni.

Pe locul pustiu unde fuseseră ridicate taberele, numai grămezile de cenușă gri și maldărele de gunoaie stăteau mărturie a șederii acelor bărbați care, după ce dormiseră, mâncaseră, iubiseră, râseseră, se omorâseră împreună, se despărțiseră, cu inima ușoară, poate pentru totdeauna.

DOLIU

Un văl lung, mov, transparent, presărat cu paiete argintii, aruncat peste o eşarfă de mătase verde fraged, încadrând un chip palid, oval şi umbrind pielea catifelată, strălucirea ochilor întunecaţi. În lobul delicat al urechilor, două cercuri mari de aur împodobite cu câte o perlă tremurătoare, cu strălucirea umedă a unui bob de rouă. Pe trupul suplu, de o graţie juvenilă, o rochie grea din catifea violet, cu calde reflexe purpurii şi, pentru a atenua şi îmblânzi luxul pompos, o tunică strâmtă din muselină albă, ţesută cu fir de aur. Fineţea încheieturilor, încărcate cu brăţări, sclipitoare prin incrustaţiile de coral sângerii. Atitudini grave, surâsuri discrete, multă tristeţe inconştientă adesea, gesturi lente şi ritmate, legănarea voluptuoasă a coapselor, voce guturală limpede şi modulată:

Fatima Zohra, dansatoarea din *djebel* Amour.

Pe o străduţă europeană din Aflou, în preajma marelui minaret fusiform al noii moschei, Fatima Zohra locuia într-o odaie strâmtă, relicvariu eteroclit şi în

ruină al frumuseţii sale: un pat din Franţa cu bile şlefuite la capete, reabilitat prin atârnarea mătăsoasă a unui *ferrah*[1] din lână, cu fir lung, în culori vii, un dulap urât, cu oglindă acoperită de stofe sclipitoare, cufere marocane pictate în verde, cu ornamente cizelate din cupru masiv, o măsuţă joasă, decorată cu flori desenate în stil naiv, un ibric superb, cu gât lung, fin, graţios, aruncând reflexe roşcate în penumbra violetă... Perdeaua albă a ferestrei broda arabescuri în formă de ramuri firave pe albastrul cerului întrevăzut.

Tuhami uld Mohammed, fiul cadiului din cătunul Ouled Smaïl, o transplantase acolo pe Fatima Zohra, fruct savuros al colinelor de piatră roz din munţii Amour.

Într-o zonă sălbatică, cu tuie întunecate şi ienuperi argintii, în mireasma pătrunzătoare şi proaspătă de cimbru şi lavandă, sub un cort negru cu roşu, acolo se născuse, crescuse Fatima Zohra, păstoriţă lipsită de grji, floare timpurie, înălţată în soarele devorator.

Într-o zi de vară, în apropierea *r'dir*[2]-ului roşiatic unde ea îşi umplea burduful din piele de ţap, un fiu de *djouad* o văzuse şi se îndrăgostise de ea. El vâna în zonă, cu *khammes* ai tatălui său şi cu *slughi*[3] slabi arămii. Tuhami s-a întors; a avut-o pe Fatima Zohra, pentru că şi el era de-o frumuseţe fără cusur, foarte tânăr, în ciuda bărbii negre, care dădea un aer viril

---

[1] Ţesătură, stofă.

[2] Ochi de apă în terenurile argiloase.

[3] Ogari arabi, cu blană scurtă, de culoarea nisipului.

feței sale regulate, cu trăsături severe, pentru că și el era foarte generos, îmbogățind splendoarea fecioarei primitive. De altfel, așa era scris...

Ea îl urmase în atmosfera pervertită din cetatea prostituției. Nu avea niciun regret, deoarece nu lăsase în cortul părintesc decât o mamă vitregă ostilă și nesfârșita mizerie beduină.

Mai întâi pasivă, atitudine ereditară, Fatima Zohra devenise o iubită arzătoare, ale cărei simțuri armonioase, făcute pentru voluptate, se treziseră.

Pentru ea, Tuhami și-a lăsat soția tânără și frumoasă, care se ofilea singură în familia caidului Mohammed. Tânărul a înfruntat mânia tatălui său, a unchilor săi, dezaprobarea tuturor musulmanilor pioși. Petrecea zile și săptămâni într-o moleșeală voluptuoasă, în refugiul Fatimei Zohra, fără să-i pese de nimic, întru totul stăpânit de senzualitatea lor nepotolită, întețită de lipsa oricărei acțiuni și de singurătatea în doi. A trăit astfel, cu marea indiferență a rasei sale, într-o risipă nebună, îndatorându-se la evrei, contând pe tatăl său în ciuda tuturor celor întâmplate.

Apoi, într-o zi, totul s-a spulberat, sfărâmat, măturat: se dădeau lupte în Sud-Est, *beylik*[1]-ul avea nevoie de *gum*-uri din toate triburile nomade ale regiunii. Caidul Mohammed a profitat de ocazie: sub pretextul bătrâneții, el l-a desemnat pe fiul său mai mare să comande *gum*-urile cătunului Ouled Smaïl.

---

[1] Stăpân.

Fatima Zohra s-a tânguit. Tuhami a devenit posomorât, sfâșiat între regretul chefurilor pierdute și bucuria orgolioasă de a pleca la război.

Războiul! În mintea lui Tuhami, trebuia să fie ceva ca o mare *fantasia* foarte periculoasă, în care puteai muri, dar de unde te întorceai uneori acoperit de glorie și decorații. El conta pe șansa lui.

Trebuia să plece imediat și iubiții s-au resemnat în fața inevitabilului. Ultima lor noapte a fost de nespus: extaze dureroase, terminate în lacrimi, jurăminte foarte tinerești, foarte naive, foarte irealizabile...

Discul mare, carmin al soarelui naviga, fără raze, pe oceanul purpuriu al zorilor. Norișori ușori fugeau, conturați auriu, în vântul proaspăt al primelor dimineți de toamnă și raze mari de lumină opalină se rostogoleau pe câmpie, peste tulpinile de alfa unduitoare.

Gumier-ii, în burnuzuri albe sau negre, cu glugi, siluete arhaice, au străbătut satul, pe caii lor mici și slabi, ai căror pinteni lungi de fier te atrăgeau fără motiv. În fruntea lor, Tuhami își cabra armăsarul negru. Avea un aer maiestuos, cu burnuzul său și *haik*-ul de mătase albă, cu haina albastră împodobită cu aur și șaua din piele de panteră brodată cu argint. Era fericit acum, iar chipul îi radia: își conducea oamenii, îi ducea la luptă.

Frumoasele își deschideau porțile ca să-și ia rămas-bun de la călăreții care treceau, foști amanți sau amanți din ajun, care le surâdeau, foarte mândri ei înșiși.

Împodobită și nemișcată ca un idol, cu obrajii palizi și pleoapele umflate de plâns, Fatima Zohra aștepta

în prag, de o oră, de când destinul dat de Dumnezeu i-l smulsese pe Tuhami din ultima ei îmbrățișare.

Și-au luat rămas-bun discret, repede, sfâșietor... Peste ochii lui Tuhami s-a lăsat un văl. Și-a încălecat furios armăsarul. Întregul *gum* l-a urmat, într-un galop nebun, animat de strigăte înalte de bucurie, însoțite de uralele deja îndepărtate ale femeilor.

Lunile s-au scurs monotone, posomorâte pentru Fatima Zohra însingurată, pline de deziluzii pentru Tuhami.

În locul războiul așa cum îl visase, așa cum îl înțeleg toți cei din rasa lui, în locul luptelor îndrăznețe, al marilor bătălii, în locul încăierărilor curajoase, lungi marșuri prin hamade pustii, pe drumurile pietroase ale Sudului oranian.

Când *gum*-urile escortau convoaiele lente de cămile care aprovizionau posturile din Sud, când se lansau în urmărirea unor jefuitori invizibili, unor *harki*[1] pe care nu reușeau să-i vadă niciodată... câteva împușcături rare, cu banditii înfometați, care se ascundeau, câteva capturi ușoare de corturi zdrențuite, păduchioase, bântuite de bătrâni neputincioși, de copii flămânzi, de femei care urlau, care îmbrățișau genunchii *gumier*-ilor și pe cei ai ofițerilor francezi, cerând pâine. Nicio bătălie, nici măcar o încăierare serioasă. O oboseală zdrobitoare și lipsită de glorie.

---

[1] Bande înarmate.

Tuhami se plictisea, era nerăbdător, dorindu-şi să se întoarcă la îmbrăţişările Fatimei Zohra.

Un defileu arid sub cerul cenuşiu, între munţi cu antablamente rectilinii de stânci negricioase, sclipitoare. Doar câteva tufişuri de tuie, de claie gri de alfa. Un vânt puternic, înfiorător vuia în tăcerea şi singurătatea locurilor. Noaptea era aproape, iar *gum*-ul se grăbea, morocănos, sub ploaia fină; era vremea abstinenţei dure a Ramadanului, pe drumuri şi pe un frig îngheţat.

Deodată s-a auzit o detunătură, seacă, clară, foarte aproape. Un glonţ a şuierat şi ofiţerul a strigat: „Repede!" *Gum*-ul a fugit ca să ocupe o colină şi să se apere. O altă bubuitură, apoi un răpăit continuu, în spatele unei creste mici dominând defileul. A căzut un cal. Călăreţul fugea acum pe jos. Un altul s-a rostogolit la pământ. Un strigăt răguşit şi un braţ rupt a lăsat frâiele unui armăsar care a luat-o la sănătoasa.

Moartea se întindea rapid, fără a întâmpina rezistenţă, pentru că *gumier*-ii nu făceau nimic. După ce şi-au adăpostit caii îndărătul stâncilor, cei din Ouled Smaïl s-au aşezat culcat în lanurile de alfa: în sfârşit, ripostau. Şi au tras cu furie, căutând să dibuiască sursa bubuiturilor, aruncând insulte jefuitorilor invizibili. O bucurie copilărească şi sălbatică le însufleţea ochii arămii: sărbătoreau.

Tuhami voise să rămână călare, alături de ofiţerul calm, îngrijorat, care mergea de ici-colo, gândindu-se la oamenii pe care îi pierdea, la situaţia poate disperată a *gum*-ului izolat. Nu îi era frică şi *gumier*-ii îl

admirau, pentru că era foarte curajos și foarte simplu, și pentru că-l iubeau mult.

Din contră, Tuhami râdea și plângea, trăgând călare, stăpânindu-și animalul care, la fiecare lovitură, se cabra, cu ochii ieșiți din orbite, cu spume la gură. Nu se gândea decât la bucuria de a putea spune mai târziu alor săi că se luptase.

– Locotenente, auzi muștele cum vin la miere, cum șuieră pe lângă noi!

Tuhami glumea cu gloanțele, făcându-l să zâmbească pe ofițer. Și-a încărcat arma, ochind într-un tufiș care părea că se mișcă... Apoi, deodată, și-a lăsat arma și și-a dus mâinile la piept, îndoindu-se ciudat pe șa. S-a clătinat o clipă, apoi a căzut încet, întinzându-se pe spate, cu o ultimă convulsie. Ochii i-au rămas larg deschiși, parcă mirați, pe chipul lui foarte liniștit.

– Sărmanul băietan!

Și locotenentului i-a părut rău pentru copilul nomad care dorea atât de mult să se bată și care sfârșise așa de rău.

Armăsarul negru goni în vale, spre ceilalți cai, a căror prezență o simțea.

Sub bolțile joase, albite de var, lămpi fumegânde răspândesc o lumină slabă, lăsând în umbră colțurile sălii.

Nomazi îmbrăcați în haine de lână albe, *spahi*-i superb învăluiți în roșu, *mokhazni* în burnuzuri negre se aliniază de-a lungul pereților, ghemuiți pe bănci. Tăcuți, atenți, ei ascultă, privesc. Uneori, câte

o privire se aprinde, câte o pleoapă se zbate, dorința pălește pe un chip.

Rhaita beduină plânge și geme, rând pe rând pustiită, sfâșiată, gâfâind, văietându-se ca un spasm de voluptate. Și, ca o inimă asuprită, tamburina își accelerează bătăile, devine frentică și surdă... Fum de tutun, parfum greu de smirnă îngreunează aerul încălzit.

Împodobită ca o mireasă, toată în catifea roșie și în brocart cu fire de aur, sub vălul ei lung, albicios, Fatima Zohra dansează lent, unduită, pe de-a-ntregul voluptuoasă. Picioarele îi alunecă pe dale, cu clinchetul cristalin al *khalkhal*-elor de argint, iar brațele ei plăpânde mișcă, asemenea unor aripi, două eșarfe de mătase roșie. Strălucirea îndoielnică a lămpilor aruncă urme sângerii, curgeri rubinii în pliurile tunicii dansatoarei.

Dar Fatima Zohra nu zâmbește. Este palidă, mută, iar privirea îi e tristă. Ea dansează, aprinzând dorințele tuturor acestor bărbați, dintre care unul îi va fi amant în noaptea ce va urma. În ea însă nimic nu vibrează, nimic nu se tulbură. O dimineață întunecată de sfârșit de toamnă, în ploaie, o trupă de bărbați în zdrențe, călare pe cai istoviți, a străbătut, posomorâtă și tăcută, satul...

Și unul dintre ei i-a povestit cum Tuhami ould Mohammed a murit într-o seară nefastă de Ramadan, într-un defileu pustiu din Moghrebul[1] îndepărtat.

---

[1] Maroc.

VAGABONDUL

Într-o dimineaţă, ploile îngrozitoare au încetat şi soarele s-a ridicat pe cerul limpede, spălat de aburii terni ai iernii, albastru profund.

În grădina tainică, uriaşul arbore al lui Iuda îşi întindea ramurile încărcate de flori ca din porţelan roz.

Înspre dreapta, curba voluptuoasă a dealurilor din Mustapha se întindea şi se îndepărta în transparenţe nesfârşite.

Pepite de aur sclipeau pe faţadele albe ale caselor.

În depărtare, pânzele-aripi pale ale bărcilor napolitane se desfăşurau în moarul golfului liniştit. Adieri mângâietoare treceau prin aerul călduţ. Cele ale firii s-au înfiorat. În inima Vagabondului s-a trezit atunci iluzia de a aştepta, de a se opri undeva şi de a fi fericit.

El s-a izolat, cu cea pe care o iubea, în căsuţa lăptoasă în care orele se scurgeau insensibile, delicios de languroase, în spatele bovindoului de lemn sculptat, al perdelelor cu nuanţe stinse.

Înaintea lor era peisajul imens al Algerului, care îi îndemna să trăiască într-o agonie dulce.

De ce să plece, de ce să caute în altă parte fericirea, când Vagabondul o găsea acolo, dincolo de cuvinte, în adâncul pupilelor schimbătoare ale iubitei, în care-şi adâncea privirea, îndelung, îndelung, până ce neliniştea de negrăit a voluptăţii le contopea fiinţele?

De ce să caute întinderea lumii, când refugiul lor strâmt se deschidea spre un orizont imens, când simţeau că universul se restrângea la ei doi?

Tot ce nu făcea parte din dragostea lui s-a îndepărtat de Vagabond, retrăgându-se spre zări vagi.

El a renunţat la visul său de singurătate mândră. A renegat bucuria adăposturilor întâmplătoare şi calea iubită, metresă tiranică, beată de soare, care îl luase în stăpânire şi-l adorase.

Vagabondul cu inima înflăcărată s-a lăsat legănat, ore şi zile, în ritmul fericirii care îi părea veşnică.

Viaţa şi lucrurile i s-au părut frumoase. S-a gândit şi că devenise mai bun, pentru că, în forţa prea brutal de sănătoasă a trupului său sfâşiat şi în prea orgolioasa energie a voinţei sale lipsite de vlagă, era mai blajin.

Odinioară, în zilele exilului, în plictisul covârşitor al vieţii sedentare din oraş, inima Vagabondului se strângea dureroasă la amintirea feeriilor solare, în libertatea câmpiei.

Acum, culcat pe un pat căldicel, în raza de soare care se strecura pe fereastra întredeschisă, putea să reînvie şoptit, la urechea iubitei, imaginile ţinutului

de vis, doar cu melancolia foarte blândă, care e parfumul lucrurilor demult apuse.

Vagabondul nu mai regreta nimic. Nu-şi dorea decât să dureze la nesfârşit ceea ce trăia.

Noaptea caldă s-a lăsat peste grădini. În tăcerea care domnea se înălţa numai un suspin imens, suspinul mării ce dormea acolo jos, sub stele, suspinul pământului încălzit de iubire.

Asemenea giuvaierelor, focuri sclipeau pe crupa molatică a dealurilor. Altele s-au aliniat într-un şirag de aur de-a lungul coastei; altele luminau ca ochi şovăielnici în umbra de catifea a copacilor înalţi.

Vagabondul şi iubita lui au ieşit pe strada pe care nimeni nu trecea. Se ţineau de mână şi zâmbeau în noapte.

Nu şi-au vorbit, pentru că se înţelegeau mai bine în tăcere.

Au urcat încetişor pantele Sahelului, în vreme ce luna târzie se ivea dintre eucalipţi, peste primele şerpuiri joase ale Mitidjei.

S-au aşezat pe o piatră.

Un licăr albăstrui a trecut peste câmpul nocturn, iar egrete argintii au tremurat pe ramurile umede.

Vagabondul a privit îndelung drumul, drumul larg şi alb, care se pierdea în depărtare.

Era drumul Sudului.

În sufletul dintr-odată treaz al Vagabondului, o lume de amintiri a prins viaţă.

A închis ochii ca să alunge imaginile. Şi-a strâns mâna peste cea a iubitei.

Dar, împotriva lui, a deschis ochii.

Vechea sa dorinţă pentru bătrâna metresă tiranică, beată de soare, îl apuca din nou.

Era din nou al ei, cu toate fibrele fiinţei sale.

Pentru ultima oară, ridicându-se, a aruncat o privire lungă către calea dinaintea sa; i s-a promis ei.

Cei doi iubiţi s-au întors în umbra vie a grădinii lor şi s-au culcat în tăcere sub un arbore de camfor înalt.

Pe deasupra capetelor lor, arborele lui Iuda îşi întindea ramurile încărcate de flori roz, care păreau violet în noaptea albastră.

Vagabondul îşi privea iubita, culcată alături.

Ea nu mai era decât o viziune vaporoasă, fluidă, care avea să se risipească în lumina lunii.

Imaginea iubitei era vagă, abia vizibilă, foarte îndepărtată. Deşi continua să o iubească, Vagabondul a înţeles atunci că avea să plece în zori şi inima i s-a strâns.

A luat o floare de camfor mare, cărnoasă, mirositoare şi a sărutat-o ca să-şi înăbuşe un suspin.

Soarele mare şi roşu pierise într-un ocean de sânge, îndărătul liniei negre a orizontului.

Foarte repede, ziua s-a stins, iar deşertul de piatră a fost inundat de transparenţe reci.

Într-un colţ de câmpie, s-au aprins câteva focuri.

Nomazi înarmaţi cu puşti îşi agitau burnuzurile albe, lungi în jurul flăcărilor desluşite.

Un cal legat a nechezat.

Un bărbat ghemuit la pământ, cu capul pe spate, cu ochii închiși, ca în vis, cânta o cantilenă străveche, în care cuvântul „amor" alterna cu acela de „moarte"...

Apoi totul a tăcut, în imensitatea întinderii fără glas.

Lângă focul pe jumătate stins, Vagabondul stătea culcat, înfășurat în burnuzul său.

Cu capul sprijinit pe brațul îndoit, cu picioarele întinse, se lăsa pradă fericirii infinite de a adormi singur, necunoscut printre oamenii simpli și primitivi, chiar pe pământ, pe dragul pământ-leagăn, într-un colț de deșert fără nume și unde nu s-ar mai întoarce niciodată.

PARADISUL APELOR

Negrese cu trupul zvelt şi mlădios dansau scăldate în sclipiri albăstrii.

Pe chipurile lor foarte negre, emailul dinţilor strălucea în zâmbetele fără seamăn.

Îşi învăluiau formele suple în voaluri lungi, roşii, albastre sau galbene ca sulful, care se-nfăşurau şi se desfăşurau în ritmul ciudat al dansului şi pluteau în vânt, devenind uneori diafane precum aburii.

Mâinile lor întunecate mişcau castanietele din fier specifice sărbătorilor sudaneze.

Castanietele fie băteau într-o cadenţă sălbatică, fie se loveau fără zgomot.

Dar negresele s-au desprins puţin câte puţin de sol şi au plutit în aer. Corpurile lor s-au alungit, s-au răsucit, s-au deformat, învârtejindu-se ca praful deşertului în serile în care bătea sirocoul. În cele din urmă, ele s-au făcut nevăzute în umbra bârnelor afumate, sub acoperiş...

Ochii vagabondului s-au deschis cu greu. Privirea îi rătăcea pe deasupra lucrurilor. Le căuta pe creaturile bizare care, cu câteva clipe înainte, dănţuiau dinaintea lui.

Le văzuse, le auzise râsetul gutural, asemănător unui chirăit surd de pasăre, simţise pe fruntea-i arzătoare adierea caldă pe care o stârneau vălurile lor în dans.

Ele dispăruseră, lăsând vagabondului amintirea unei nelinişti dincolo de cuvinte.

Unde erau ele acum?

Mintea obosită a vagabondului căuta să iasă din infernul în care plutea de ore sau de secole, nu mai ştia.

I se părea că se întorcea dintr-un abis întunecat, în care trăiau fiinţe, în care pluteau lucruri care se supuneau unor reguli diferite de cele care domneau în lumea reală...

Creierul supraîncins al vagabondului se străduia dureros să alunge imaginile tulburătoare.

O linişte deplină era aşternută peste *zaouia* copleşită de somn. Era ora ucigătoare a prânzului, ora mirajelor şi fierbinţelilor agoniei. Căldura creştea pe terasele din argilă încinsă şi pe dunele care sclipeau în depărtare. Îl culcaseră pe vagabondul bolnav pe o rogojină, într-o odăiţă care dădea spre o terasă înaltă. Încăperea se deschidea cât era de mare spre cerul plumburiu şi spre deşertul de piatră şi de nisip care ardea sub soare.

De grinzile din palmier ale tavanului era agăţat un burduf din piele de ţap.

Apa picura lent într-un vas mare, din aramă, pus pe jos. În fiecare clipă, picătura cădea, răsunând pe metal, cu zgomot clar şi regulat, cu monotonia tic-tacului unui ceas de spital sau de temniţă.

Zgomotul îi provoca vagabondului o suferinţă intensă, ca şi cum picătura ar fi căzut pe craniul său înfierbântat.

Aşezat pe vine lângă bolnav, un sclav negru sudanez, cu obrajii împodobiţi cu crestături adânci, mişca în linişte o apărătoare de muşte din păr de cal vopsit cu henna.

Vagabondul îl privea pe sclav. Minute întregi, lungi ca anii, el îşi imagina voluptatea pe care ar simţi-o când, din ordinul lui, sclavul ar fi înlăturat vasul şi când picătura de apă ar cădea pe solul bătucit, cu zgomot înfundat.

Dar vagabondul nu putea vorbi şi picătura cădea mereu, nemiloasă, răsunând pe arama şlefuită.

Dar grinzile tavanului au dispărut. Acum erau frunze de palmier de un albastru-argintiu, care se legănau şi foşneau deasupra capului vagabondului.

În jurul trunchiurilor şlefuite ale curmalilor, sub frunzişurile arcuite, ramuri de viţă foarte verzi se răsuceau şi rodii în floare scânteiau sângerii în umbră.

Vagabondul stătea culcat într-un *seguia*[1], pe ierburi lungi de apă, moi şi învăluitoare ca părul femeilor.

---

[1] Canal de irigaţie.

O apă proaspătă și limpede curgea de-a lungul trupului său și el se abandona voluptuos mângâierii umede.

Un alt *seguia* îi curgea aproape de gură. Uneori, fără să facă vreo mișcare, primea apa rece ca gheața pe buzele sale.

O simțea coborând pe gâtul uscat, în piept, unde se stingea, treptat, arsura de nesuportat a setei.

Apa! Apa binefăcătoare, apa binecuvântată a viselor delicioase! Vagabondul se lăsa pradă viziunilor numeroase, extazelor lente ale Paradisului Apelor, unde erau iazuri imense, verzi-albăstrii pe sub curmalii grațioși, unde curgeau nenumărate râuri limpezi, unde cascade mici susurau pe stâncile acoperite de mușchi des și unde, din toate părțile, se auzea scrâșnitul puțurilor, răspândind împrejur comori de viață și fertilitate...

Undeva foarte departe, s-a auzit o voce, un glas șters care striga în liniștea aceea.

Venea din zări necunoscute, prin verdeața și umbrarele veșnice din Paradisul Apelor. Vocea a tulburat odihna vagabondului. Ochii săi s-au deschis din nou asupra odăiței unde era exilat.

Vocea se dovedi reală, înălțându-se: muezinul anunța rugăciunea de la mijlocul zilei.

Sclavul și-a ridicat degetul arătător al mâinii drepte și a confirmat înspre ceruri unitatea lui Dumnezeu și misiunea profetică a lui Mahomed.

Apoi s-a sculat în picioare, înfășurându-și trupul înalt, de abanos în văluri albe.

S-a rugat. La fiecare prosternare, *kumia* sa, pumnalul marocan lung, cu lamă curbă și cu teacă din aramă cizelată, lovea pământul.

„Dumnezeu e cel mai mare", spunea el și se prosterna, cu fruntea în praf, cu privirea întoarsă spre *guebla*[1].

Vagabondul urmărea din ochi gesturile lente ale sclavului. Când sudanezul și-a terminat rugăciunea, și-a reluat locul lângă bolnav și s-a apucat din nou să miște apărătoarea de muște din păr de cal.

Aburi roșcați ieșeau din terasele care se crăpau. În aerul nemișcat, greu ca metalul topit, nu trecea nicio adiere, niciun suflu de vânt. Veșmintele albe ale vagabondului erau ude de sudoare și simțea o greutate strivitoare sufocându-i pieptul.

O sete dogoritoare, o sete cumplită pe care nimic nu o putea domoli, îl mistuia. Își simțea picioarele frânte și dureroase, iar capul greu i se rostogolea pe sacul care îi servea drept pernă.

Sclavul înmuia o fâșie de muselină într-un vas plin cu apă și îi umezea fața și pieptul vagabondului. Apoi îi vărsa în gură câteva picături de ceai călduț de mentă. Vagabondul a suspinat și și-a tras picioarele ostenite. Vocea muezinului tăcuse în satul copleșit de căldură.

---

[1] *Quibla* („guebla" în pronunție rurală): în direcția Meccăi, acolo unde trebuie să se îndrepte musulmanul ca să-și facă rugăciunea.

Spiritul vagabondului zbura din nou în regiuni vagi, populate de apariţii ciudate, şi unde curgeau ape binecuvântate...

Ziua de foc se stingea în strălucirea imensă a câmpiei şi a dealurilor.

Dincolo de *sebkha*[1] de sare, curmalii se aprindeau ca lumânări negre, înalte. Muezinul îşi striga din nou chemarea melancolică. Vagabondul se trezise întru totul acum.

Ochii lui cu pleoape sângerii şi îngreunate se deschideau avizi către splendoarea serii.

O tristeţe infinită s-a lăsat dintr-odată în inima lui. L-au năpădit regrete copilăreşti. Era singur, singur în colţul acela de pământ marocan şi singur pretutindeni unde trăise, pretutindeni unde ar fi mers.

Nu avea patrie, cămin, familie, nici chiar prieteni. Trăise ca un străin şi ca un intrus, stârnind doar respingerea şi îndepărtarea.

În clipa aceea, el suferea departe de orice ajutor, printre oameni care asistă, impasibili, la ruinarea a tot ce îi înconjoară şi care îşi încrucişează mâinile la piept în faţa morţii, a bolii, zicând: *Mektub*[2].

Nicăieri pe pământ nu se gândea la el vreo fiinţă umană, nimeni nu suferea din pricina suferinţei lui.

---

[1] Mlaştină sărată, secată uneori temporar, care se află în fundul unei depresiuni în regiunile deşertice.

[2] „Destin".

Inima vagabondului s-a strâns teribil și lacrimi i s-au rostogolit pe obraji.

Mai lucid apoi, liniștindu-se, și-a disprețuit slăbiciunea și a zâmbit. Oare nu era singur pentru că își dorise asta, în clipele de judecată limpede, când gândirea sa se ridica deasupra sentimentalismului sufletului și cărnii deopotrivă neputincioase?

Să fii singur înseamnă să fii liber, iar libertatea era unica fericire accesibilă firii lui de vagabond. Și-a spus atunci că singurătatea era un lucru bun și o mare pace melancolică și blândă a coborât în inima lui.

O adiere caldă s-a stârnit înspre vest, un suflu de fierbințeală și neliniște.

Capul deja istovit al vagabondului a căzut din nou pe pernă.

Trupul îi dispărea într-o amorțeală aproape voluptuoasă. Picioarele îi deveneau ușoare, fluide, ca și cum ar fi încetat treptat să mai existe.

Noaptea de vară, întunecată și înstelată, s-a lăsat peste deșert. Sufletul vagabondului i-a părăsit trupul și a zburat pentru totdeauna spre grădinile încântătoare și marile bazine albăstrii din Paradisul Apelor.

CUPRINS

Nota traducătorului 5

Portretul femeii din Ouled Naïl 7
Romanul unui *turco* 15
Taalith 35
Legionarul 41
Amara, condamnatul 59
Zaouia 67
Aïn Djaboub 75
Meddah-ul 83
Tabăra 91
Doliu 99
Vagabondul 107
Paradisul Apelor 113

Iubiri nomade

ISABELLE EBERHARDT

„A urmat apoi o «a doua viață» bizară, viața voluptății, a iubirii. Beția violentă și teribilă a simțurilor, intensă și delirantă, contrastând mai ales cu existența de fiecare zi, calmă și gânditoare, cum era a mea. Ce beție! Ce patimi de iubire sub soarele arzător! Prin natura mea, eram și eu arzătoare, iar sângele îmi curgea cu o rapiditate înfierbântată prin venele umflate sub jugul pasiunii.

Îmi risipeam nebunește tinerețea și forța vitală, fără cel mai mic regret. Din experiență, știam că va veni cândva o zi când dezgustul și plictiseala mă vor copleși și în care totul se va fi sfârșit, îndepărtat de nestatornicia mea înnăscută..."

ISABELLE EBERHARDT, *Iubiri nomade*

Isabelle Eberhardt a creat un nou gen al literaturii coloniale, eliberate de prejudecăți, prin romanele și însemnările sale de călătorie scrise de-a lungul vieții sale scurte și agitate.

www.nemira.ro

ISBN 978-606-579-392-7